

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

(א) גִּטְיִן כֹּה. מִנְמוּחַ לֵל.
 (ב) קִדּוּשֵׁן נֵטִי.
 (ג) עֵינִי מִסְכַּח סוֹפְרִים
 פִּיגִי הִיא, (ד) וְנִי מוֹסֵם
 מִנְמוּחַ לֵל: דִּינָה וְלִמְנָה.
 (ה) וְנִי פִּיגִי הִיא.
 (ו) בְּנִיכּוֹת דָּף מוֹנֵה.
 (ז) פִּירוּשׁוֹ עֵי מוֹסְפוֹת
 מִהֲדִרִּין יֵל. דִּינָה נִמֵּה
 קוֹלֵה, (ח) עֵי רִישֵׁה.
 (ט) עֵי עֲנִינֵה דָף הֵא.
 וסוּטָה מוֹט, (י) שִׁנָּה יֵד.
 עֵי מִנְמַחֵם סוֹפְרִים פִּיגִי
 הֵל טוֹ, (יא) לֵעִיל דָּף.
 חוֹסְפֵת פִּיגִי הֵא עֵי, שֵׁשׁ.
 (יב) פִּרְקָה גִי הֵי וְיִמִּיד
 הִיא, (יג) לֵעִיל דָּף עֵי.
 (יד) וְעֵרָה מִנְמוּחַ, (טו) כִּינָה.
 בִּפְרִישָׁה סִימֵן קִמּוֹ
 סִקְלֵי יִיטוֹר דִּיבֵהם,
 (טז) תִּחְלִים יִטוֹ חֵט-ט.
 (יז) שֵׁשׁ לֵד, (יח) וְנִי.
 נִמֵּס' סוֹפְרִים פִּרְקָה יִיט
 הִיא, (יט) רִישׁ הֵא.
 (כ) קִדּוּשָׁה יֵט כֹּה.
 (כא) תִּחְלִים יח לֵא-לֵא.

(א) תרוב' ד"ה גיולל
וכו' ותרעביס' מינוס ה'
תורס'. תורס' "ב" פ' תורס'
ה' תמימה עד מוזה ה'
בס' פ' "ב" מינוס
יפסקו (ר) האל תמיס
דכסו עד וזלמי תמיס
ה' "ב" פ' תורס'
(ב) בא"ד וכתמלה ה'
גיולל. ג"כ א"ע' דלסלה
כ' יסודה שמיס ממחיב
גיולל וקודס ה'סרה
היני' דלא עזר אכל
להניס דלא הספר' פסוח
ולבדן אכל סס קסומה
ומצדן עדיף טפי ה'לכן
כתמלה כו' :

(ב) וְגַם אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם
חֻקִּים לֹא מִזִּבְחִים
וּמִשְׁפָּטִים לֹא יִהְיוּ
בֵּיהֶם: [יחזקאל ב, כה]

(ג) וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶת
מַעֲרִיזַת אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
[ויקרא כג, מד]

א [בכת"י נוסף **דיאכא**:
ב [בכת"י נוסף **וגרר**
ו **ומברך**. רע"י תוס' סד"ה
 גלגל וברבב"ם ה"ה
 ובכס"מ שם (דק"ס):
ג פשוט שצ"ל **ואמר**
 (רש"ש); וכן בכל
 הכתי"י **[7]** **"גי" הרא"ש**
קדושת ארון ויש
בהן קדושת בהב"ז
 (גליון). וכן בירושלמי
 פ"ג ה"א, רע"י רטב"א:
ה **"הוללו נוטל שבר**

זמרה. ג) ומתמהינן משו
לא טובים זה לזה ומש

חשק שלמה על רבינו

הַלּוּחוֹת וְדָרַצ' יְהוּדָה לְדָרַצ'
בְּמִנְחָה וְאֶחָד לְמִנְחָה
שֵׁשֶׁת צֻרוֹת כְּמוֹצֵן בְּמִנְחָה:
הַעֲשִׂין לְסָפְרִים שְׁלוֹם שְׁאִינ'

(ב) משום ^ט דאפכי להו.
ומברך וחוזר ופותח
רבי יהודה אומר *פות'
מאי טעמא דרבי מאי
מפני מה אמרו ^ז הק'
למתורגמן כדי שלא
בתורה הכא נמי כד
כתובין בתורה ורבי
למיטעי ברכות ליכא
אמר רב מתנה הלכו
וקורא ^ח ולימא הלכה
דאפכי להו אמר ^ט ר'
הלכות והלכות אי

הדרך שלך בני העיר
וסליקא לה מסכת מגילה

הדרן עלך בני העיר וסליקא לה מס

דלא ידע לבסומי קלא אינזן חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם. אלא הכי קאמר
ים לא יחיו בהם. א"ר יוחנן האוחז ס"ת ערום נקבר ערום בלא אותה מצוה. א"ר י

תנא (א) ע"י צחוק' כאן ד"ה הלוחות מה שהקשו על פירוש הערוך שהוא כפירוש רבינו ואמנם לפי הכרך הפנימי שאם יגלו מן הפנימי על החיצון יפול החיצון וכו' וז'

סליקא מסכת מגילה, שבח לרב עלילה, ברכ

הַלְלוּחֹת וְהַיְבִיטוֹת אֵין בָּהֶן מוֹשׁוֹם קְדוּשָׁה. פִּירַשׁ צַעֲרוֹן¹⁰ גְּלִיּוֹן

סֵפֶר תוֹרָה שְׁלֵמַעֲלָה וְשְׁלֵמַטָּה וְשֶׁל צִין דָּף לָדָף וְקִשְׁיָה

פָּרָק כָּל כַּחַץ (שֶׁכָּח 97 קוּב). תָּנן צְהַדִּי דִמְטַמְאֵין אֶת הַיָּדִים וְיֵשׁ

שָׁהן מַחוּבְּרִין צִסְפֶּר תוֹרָה וְהַכָּא מֵיירִי הִיכָא

תחמשין בבת קול
ה דבר מאחרדיך לאמר
יא במתא וקל איתתא
ן היז והוא דאמר לאו
מר ר' יוחנן כל הקורא
זא זמרה עליו הכתוב
הם חוקים לא טובים

גדול שבכולן גדול
כצדו וגם לפי שהוא גדול
שכולן כדי הוא ליטול שכל כנגד
כולם כדאמר רבי יהושע:
מנין שמשתמשין בבת קול.
צירושלמי (שבת פרק גמה
אשה^ט) תני כתיב לא תנחש ולא תענוני^פ
ואף ע"פ שאין נחוש יש סימן:

בלא אותה מצוה. י"מ מלוא
אחיה וקשה מאי רבותא
פשיטא שאין לו שזר כיון שלא עשה
המצוה כהוגן לכך פירש ריב"א בלא
אותה מצוה שעשה בלתי עשה שם
אחיו כפר תורה ערוס וקרא צו אין לו
שזר מן הקריאה וכן אחיו לגוללו
או להגיהו אבל אחיו במספחת אורח
ימים ציממה בשמאלה עושר וכבוד:

ת מגילה

כבשהו מונה הספר בחיקו הכרך ג) החיצון שם גולל מן הכרך הפנימי. שאם יגלו על הפס' לארץ ושבנה מהדוק חזיון המדקח הפנימי. ואריכי"ל ש שקרא בתורה הגדול
זה שכר בני קול. וא"י וחנן מנין משתמשין בה בן קול לשאר ואינוך תשמענה הדב'
קל גברא במתא קול איתתא ברברא הוא דאמר קול הו' או לאו אמר. ועוד אמר הקרב'
המלימד חכמים הישיבים בעיר אחת ואין חזון זה לה הבלכה עליהם הכבוד אמר וגם
הכללה המפספת וא"י גיל ס"ח כלומר מאטפת. מצותן שיהיו קורין כל אחד
צורת הצורה והת כח: הדור על בני העיר:

ז"ל רבינו דמיירי א"ס כלה הכחז ונגזו א"ש וכעין זה חירץ הש"ס בשבועה קטן בלה שא"י ע"ש היטב. (ג) (מה. ג) ז"ל עליו הכחז אומר וגם אני נחתי להם חוקים לא טובים:

תהלה, תפארת וצהלה, ירום קרנו למעלה:

צא א מ״י פ״ב מהל' פתלה וטושה א סמג
 עשין ע״י טווש׳ א״ח סמן
 קלט ספ׳ ד:
צב ב מ״י שם הלכה א סמן
 טושה א״ח סמן
צג ג מ״י פ״י מהלכות
 ס״ה ל ד טווש׳:
 א״ח קנד סעי׳ א
 וטוש׳ י״ד ס״י רפב
 ספ׳ י״ז:
צד ד מ״י פתלה וטושה א סמג
 עשין ע״י טווש׳ א״ח סמן
 קמט ספ׳ א:
צה ה ו מ״י שם טווש׳:
 ס״י ט״ו:
צו ו טווש׳ שם ספ׳ א:
צז ז מ״י שם הל׳ יח:
צח ח מ״י מהל' סמן
 הל׳ ו טווש׳ שם
 ספ׳ א וטוש׳ י״ד ס״י
 רפב ספ׳ ד:
צט י טווש׳ א״ח סמן
 קמט ספ׳ א:
ק יא מ״י פ״ג מהל'
 פתלה וטושה א סמג

גמ' משום דאפכי
 לזו גיטין כח ע"א
 מנחות ל ע"ג: שם מנין
 שמשתמשין בבת
 קול. ע' תוי"ט פט"ז
 מ"ו דינחות:

מִשּׁוֹם דֹּאפְנִי **לְהוֹ**
 אֵת הַנֶּחֱלֹךְ הַדְּפִנִי אֶל־
 הַלֵּךְ אֶל הַזֹּמֵר וְאֶל־
 שֵׁן הַהִמָּם לֵב הוּא דִּעִי
 אֵהְיָ מַחְרִי לִישְׁנֵי קִימָא
 [גִּסְיָן כ.ח.] **בְּבֵת קוֹדֶה**
 כָּל־שֵׁן הַמָּכֶה בְּפִטְטִים וְקוֹלֵה
 הַדְּבָרָה נִשְׁמַע מִלְּמוֹתוֹ
 [נֶאֱיָרֹב ד. שז.] **בְּדִבְרֵא**
שְׁמֵרָה [בִּרְכוּת ג. א.] **מִדְּבַר**
 כְּלוּמָר בְּשׁוֹרָה [תַּעֲנִית ד. א.]
 בְּלֹמַד צִדּוּר עֲרֹם. אֶל־
 עַל יְדֵי מַטְפֶּחָה [נִשְׁבַּח
 ד. י.] **שׁוֹאֵינִי וְדוֹרֵשֵׁן**
 מַמְעִידִין חוֹרְגֵן לִפְנֵי
 הַמֶּלֶךְ לְדַרֵּם וְלִשְׁלֵל לִפְנֵי

שחרית שם קורין במנחה
בשבת ובשני ובחמישי
ובשבת הבאה: ת"ר
פותח ורואה מברך
וקורא דברי ר' יהודה

והלכה כמותו. מפני מה
אמרו הקורא בתורה לא
יסייע לתלמודו; כדי
שלא יאמרו תלמידיו כתוב
בתורה. אמר שמואל
הלכות והבימות.
פירוש החלק של מעלה
ושל מטה של בין הדפין
ש"ס"א אין בהן משום
קדושה (6) כלומר א
יכלה ויגזר ויחתך החלק
קדוש אין בו משום
קדושה. א"ר יושן
הגולל ספר כו'. פירוש
שאם יקרא יקרא בתפר.
ועוד אמרו הקורא ספר כו'
פירוש מבחוץ כלומר

מאחר־ך וגו' והוא דשמע

גם נתתי להם חוקים והם
אחד בזמנו: ת"ר משה

י"ז"ל הכרך החיצון יגלול על

עוד העיר ממצות הגדה בליל פסח שהמצוה היא להגיד לאחרים. ומגמרא פסחים (דף קטז ע"ב) לכאורה משמע דיש בזה שומע כעונה, דאיתא שם סומא פסור מלומר הגדה וכו' והאמר מרימר מאן דאמר אגדתא בי רב יוסף וכו', ויעוין בספר שבת פסח (דיני מגיד, אות ב), שבאמת מצדד לומר כן דלא יהא שומע כעונה בהגדת ליל פסח, משום שהחייב הוא להגיד לאחרים כמ"ש והגדת לבנך, ובספר ישרי לב (תאו"ח אות ש, שומע כעונה) הביאו בשם אביו הגאון בעל חקרי לב שהקשה ע"ז מסוגיא דפסחים הנ"ל. ועיי"ש מש"כ ליישב דברי השבת פסח ולפרש את הגמרא בדרך אחרת. אולם לא משמע כן מדברי המפרשים על הגמרא הנ"ל. ויעוין ב"י (ס"ס תעג), שכתב בשם רבינו ירוחם דסומא חייב בהגדה מדרבנן ויכול להוציא את הרבים יד"ת. ויעוין שו"ת חת"ס (או"ח, סימן טו) דפשיטא ליה דהגדה אפשר להוציא מתורת שומע כעונה. וצ"ל דאעפ"י שבהגדה בליל פסח המצוה היא להגיד לאחרים, מ"מ אין זה לעיכובא, כדאיתא בפסחים (דף קטז), ת"ר חכם בנו שואלו ואם לאו הוא שואל לעצמו, וצ"ל המכילתא שהובא בסה"מ להרמב"ם: מכלל שנאמר והיה כי ישאלך וגו', בינו לבין עצמו מנין, ת"ל ויאמר משה וגו'.

סימן נח

מי שלא שמע פרשת זכור אם יוצא בשמיעתה בפרשת השבוע בזמנה

נשאלתי, באחד שלא שמע פרשת זכור ונתכוין לצאת יר"ח בזמן קריאת התורה בפרשת השבוע, סוף פ' תצא, אם יצא האיש הזה יר"ח מצוה זו, הואיל והקורא לא כיון להוציא בזה.

הנה, לכאורה יש לומר שכיון דבלא"ה הקורא מכיון להוציא את הרבים במצות קריאת התורה ואנו אומרים בזה שומע כעונה בשביל מצות קריאת התורה ונחשב כאילו הוא קורא בעצמו, שוב יש בידו לכיון שיצא בזה יר"ח פ' זכור אף בלא כוונת הקורא. אבל לעומת זאת יש לדון, דעל המשמיע לכיון להוציא את השומע בדבר זה שהשומע רוצה לצאת בו, וקצת יש לדקדק כן מדברי דרך החיים הלכות פורים, שמביא דברי המג"א (סימן תרצב ס"ק א), דבברכת שהחיינו על המגילה יכולין לצאת גם על הסעודה ומשלוח מנות, וכתב ע"ז, שגם המברך יכולין להוציא ע"ז, וכ"כ הסמ"ג (באשל אברהם אות א): ויחידע לש"ץ זה דבעי כוונת שומע ומשמיע. ולכאורה אף כשלא נתכוין המברך להוציא על הסעודה אמאי לא נאמר דכיון דשומע כעונה הוי כאילו בירך בעצמו ושוב יכול לכיון לכל מה שירצה, וע"כ דעל המשמיע לכיון להוציא בדבר זה שהשומע רוצה לצאת בו.

וח"כ הגר"י כהן שיח"י הביא ראייה שא"צ המשמיע להוציא את השומע דקא בדבר זה שהוא רוצה לצאת בו,

משחמץ כל זמן שעונין דהווי להו תרי קלי, קולות העונין וקול כהנים המברכים ולא משחמץ. ואי תקשי לדברי הרב א"כ לא יסאו שנים כפיהם וכו', (ובפרט לדעת החרדים שגם הישראל השומע הוא בכלל המצוה, ומה שמתברכים גם העם שבשדות היינו כשיש צבור שומעים שוב מתברכים גם עם שבשדות שאינם שומעים. אלא שק"ק מעיר שכולה כהנים שמברכים לעם שבשדות ויש ליישב). ולכן לא שייך בזה שומע כעונה, דנהי דשמיעתו חשיב כדבור לגבי עצמו אבל לא לגבי העם המתברכים שהם אינם שומעים את עניינתו של הכהן השומע. ואפשר שזהו גם כוונתו של הגאון בעל בית הלוי, ולא משום דחסר, הקול רם, ואפשר עוד, שגם הדרשה שבגמרא, אמור להם בקול רם, הכוונה היא בקול רם כדי שהצבור ישמע, באופן שהדרשה שבגמרא ידון, אמור להם בקול רם, היא אותה הדרשה שדרשו בספרי, אמור להם שיהיה הקהל שומע'.

וח"כ הרב הגר"י כהן שיח"י הביא קצת ראייה לדברינו שבחליצה ובמקום שהמצוה היא שיאמר לאחרים ל"ש שומע כעונה, מהא דאיתא במשנה בכורים (פ"ג מ"ד): כל מי שידוע לקרות קורא וכל סא"י לקרות מקרין לפניו — היינו שאחר קורא והמביא עונה אחריו (ובירושלמי שם הובא סמך לזה מהכתוב: „וענית ואמרת" — דאין ענייה אלא מפי אהרן). ולכאורה, כיון שבין כך קורא אחר והמביא שומע ממנו, למה צריך המביא לענות אחריו ואינו יכול לצאת בשמיעתו מתורת שומע כעונה, וע"כ שבמקום שהמצוה היא שיאמר לאחרים ל"ש שומע כעונה, ובמקרא בכורים המצוה היא שהמביא יאמר לכהן כדכתיב: „ובאת אל הכהן... ואמרת אליו הגדתי... (ובסוטה בפרק אלו נאמרין איתא שמקרא בכורים צריך להיות גם בקול רם), וגם לענין חליצה איתא בירושלמי (פ"ב ה"א): „וענתה ואמרה" — אין עונה אלא מפי אחר שמקרא אותו והוא עונה אחריו — הרי שצריך לענות אחריו ואין יוצא בשמיעתו בלבד מתורת שומע כעונה. וכעין דקדוק זה דקדק הצ"ח בברכות (דף כא ע"ב ד"ה בא"ד) בהא דשנינו במס' נזיר (רפ"ד): „האומר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני... כולם נזירים" — ודקדק שם הצ"ח למ"ל שאמר: „ואני" — אפילו שומע ושתק ונתכוין להיות כעונה יהא נזיר מתורת שומע כעונה. והצ"ח שם העלה דבר חדש, דלא אמרינן שומע כעונה אלא כמו גבי ברכה שזה שמברך אומר הברכה כתיקונה וזה ששומע הוי כעונה וכאילו בירך הוא בעצמו שהרי כל ישראל מברכים להקב"ה ונוסח אחד וכוונה אחת לכולם, וכן בנוסח הקדיש וכו', אבל זה שאומר: „הריני נזיר" — על עצמו כיון, וזה ששמע אפילו אי שומע כעונה הוי כעונה שפלוני יהיה נזיר, לכן צריך שיאמר: „ואני". וכדברי הצ"ח לענין נזיר לכאורה י"ל כן גם לענין חליצה דזה שהאחר יאמר: „לא תפצתי לקחתה" — לשון זה הוי כאומר על עצמו, וזה שהאלם שומע אפילו אם שומע כעונה הוי כעונה שהאחר לא חפץ לקחתה, אם כי יש לחלק דהתם בנזיר גם כונתו של האומר: „הריני נזיר" הוא על עצמו, משא"כ בחליצה רק הלשון משמעותו שהוא אומר על עצמו, אבל איננו מכיון על עצמו.

להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כל אחד קורא לעצמו. וכן מבואר בתשובת הראב"ן (סימן עג) שכתב וז"ל: שאלני אחי. הקורא בתורה למה אומר לצבור ברכו את ר' המבורך. יברך ברכת התורה ודי. השבתי לו לפי שעורא תקן לישראל קה"ת והקורא בתורה מוציא הרבים יד"ת. לפיכך הרי הוא אומר לצבור: אתם צריכים לברך ולקרות כמוני תסכימו לקריאתי וברכתי עמי, והם עונים ומברכים. וכן ש"ץ אומר ביוצר ומעריב לפי שמוציא הצבור יד"ת עכ"ל. הנה מבואר בראב"ן שקריאת התורה היא להוציא את הצבור יד"ת שיהא חשוב כאילו כל אחד ואחד קורא בעצמו. וכן מבואר שגם ברכת התורה של המברך היא להוציא את השומעים שנתחייבו בברכה זו. אולם בתשו' הרדב"ז (ה"א, סימן תקע"ב) כתב, דהברכה היא רק להמברך אבל השומעים לא נתחייבו כלל בברכה זו. (ויעוין בתשו' נודע ביהודה תנינא סימן טו שכתב: לדידן שכ"א מהעולים מברך. איכ"א אין אחד מהם מכיון להוציא אחרים בברכתו). ואפשר שלדעת הרדב"ז גם קריאת התורה גוסה לא נתקנה כדי להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כ"א קורא בעצמו. וכן מצאתי בספר צ"צ ליובאוויץ (או"ח, סימן לה) שכתב כן מסברת עצמו וז"ל: עכצ"ל שהחיוב לקרות ז' אין החיוב על הצבור ממש שיקראו קריאת ז' רק שז' יהיו קורין, ולא דמי למקרא מגילה שכל אחד חייב לשמוע כל המגילה, והביא ראיה לזה מהא דקטן קורא בתורה אבל אינו פורס על שמע מפני שאינו מוציא את הרבים י"ח כמו שאין מוציא י"ח במקרא מגילה, וכיון שכן איך קורא בתורה ומברך והרי הקטן אין מוציא וע"כ וכו'. ולא ראה דברי הראב"ן הנ"ל שממנו מוכח שקריאת התורה היא להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כל אחד קורא לעצמו. עכ"פ אם נאמר דבמצות קריאת התורה אין הקורא מוציא את הרבים כלל, הרי אין כאן כוונת הקורא להוציא את הרבים בכלל וא"כ יש לעיין ולדון דאין השומע יוצא בפ' זכור בלי כוונת הקורא ביחוד להוציא, או נאמר דסתמא כל הקורא לרבים נח"ל להוציא את מי שירצה.

סימן נט

עומד בתפילת י"ח ושומע הבדלה על הכוס

נשאלתי, בעומד בתפילת י"ח ושמע הבדלה ממבריל על הכוס, אי מותר לו לכיון לצאת, ובדיעבד אי יצא בזה, וכן בין הפרקים של ק"ש אי יוצא.

הנה, בשאגת אריה (סימן ו) הביא דברי שובלי הלקט שכתב (בכלל א סימן ט) במתפלל ושמע קדיש וקדושה, דאיכא מרבוותא דס"ל ששותק ושמע דקיי"ל שומע כעונה, שרבי אברהם ב"ר שלמה כתב היכא אמר שמע ולא ענה יצא, במקום שיוכל לענות כהנך דסוכה, אבל העומד בתפלה שאינו יכול לענות לא יצא בשמיעה, עכ"ל. וכתב ע"ז השאגא שרשי' ותוס' בשם בה"ג חולקים עליו בזה וס"ל דישתק וישמע, וגם לדעת התוס' בשם ר"ת ור"י אמרינן בזה שומע

מהא דאיתא בירושלמי פ"ב דמגילה והביאו הר"ן בריה. בענין תקיעת שופר, דאם היה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה, תקיעה אחת מוציאה את שניהם, ופסק כן המחבר באו"ח (סימן תקפח סעיף ה). אמנם יש לדחות דאפשר דשם איירי בנתכיון כך התוקע להוציא את שניהם למה שהם צריכים — לזה לשם תקיעה ראשונה ולזה לשם תקיעה אחרונה. אולם בקרבן העדה שם פ"י דברי הירושלמי שתקיעה אחת מוציאה את שניהם, אפילו אם התוקע נתכיון להוציא רק לאחת מן התקיעות או לראשונה בלבד או לאחרונה בלבד. ויעוין בתשובות הרדב"ז (ח"א סימן שסא) שכתב: מי שהיה אנוס ולא התפלל ערבית ולמחר היה שליח צבור אין צריך להתפלל תפלה מיוחדת תשלומין לערבית אלא בתפילת לחש יכוין לתפילת שחרית ובתפילה שבקול רם יכוין לתשלומי ערבית ולהוציא את הצבור תפילת שחרית. והברכי יוסף (א"ח, סימן קח) למד מדבריו במי שלא התפלל ערבית והתפלל שחרית לחובת שחרית וכיון בשמיעת תורת שליח צבור לצאת יד"ח לתשלומי ערבית יצא.

וראיתי בחוט המשולש שכתב לענין ברכת שהחיינו, שאם זה מברך על המצוה והלה קונה כלים חדשים דאין יוצא זה מזה. ולכאורה משמע מדבריו שאין השומע יכול לצאת בברכת המברך אלא על אותו דבר שהמברך בירך עליו. אבל יש לחלק בענין זה ולומר, דשאני התם שבאותו דבר שמברך עליו אין השומע צריך לזה ואינו יוצא כלל, משא"כ בנידון שלפנינו דבמצות קריאת התורה שהקורא עושה השומע יוצא בה, אלא שרוצה להוסיף ולצאת גם בפ' זכור, וכיון שלענין קריאת התורה הקורא מוציא בזה את השומע, שפיר אמרינן בו שומע כעונה, וממילא שיש בידו להוסיף ולכוין שיצא גם בפרשת זכור אף בלא כוונת הקורא על כך. ולפי פ"י קרבן העדה מוכח מהירושלמי שאין המשמע צריך לכיון להוציא את השומע ברבר זה שהשומע רוצה לצאת בו.

אלא מה דמשמע בדברי חוט המשולש שאפילו אם כיון המברך בברכת שהחיינו שבירך על המצוה להוציא את חברו על הכלים החדשים — אין השומע יכול לצאת בזה, משום דאין השומע יכול לצאת בברכת המברך אלא על אותו דבר שהמברך הוא מברך לעצמו, לכאורה זה נסתר מדברי הירושלמי והרדב"ז הנ"ל, ואולי יש לחלק בזה בין תקיעת שופר ותפילה לברכת שהחיינו על הכלים שהוא ברכת הנהנין, שלענין תקיעת שופר ותפילה כיון דאמרינן בזה אעפ"י שיצא מוציא' שפיר יכול להוציא את חברו גם בדבר אחר ממה שהוא עצמו יוצא, דלא גרע ממי שכבר יצא וא"צ כלל לצאת יד"ח שיכול להוציא את חברו, משא"כ בברכת הנהנין שא"י להוציא אא"כ שהוא בעצמו יוצא בברכה זו. אפשר שצריך המברך עצמו לצאת באותו הדבר ממש שהוא מוציא את חברו.

אולם עיקר הדברים שכתבנו לעיל שבגיד בלא"ה הקורא מכיון להוציא את הרבים במצות קריאת התורה — הם יוצאים מתוך הנחה שקריאת התורה בצבור נתקנה כדי

הלכות קריאת ספר תורה סימן קמו

קמז דיני גלילת ספר-תורה, ובו ח' סעיפים:

א (א) אסור לאחוז (ב) ספר-תורה (ג) ערום בלא מטפחת. הגה ויש אומרים שהוא הדין (ג) שאר כתבי (ד) קודש (אגודה ותוס' פ"ק דשבת), (ד) ולא נהגו כן, *וטוב להחמיר אם לא נטל ידיו, ובספר-תורה אפילו בכהאי גוונא אסור (ד"ע אגודה). (ה) גדרול (ו) שבאותם שקראו בתורה (ז) גוללו. (ח) יורגילים לקנותו (ג) בדמים יקרים לחבב המצוה: הגה יש אומרים (ט) אם המעיל בצד אחד פשתן ובצד אחד משי, צריך להפך המשי לצד הספר ולגלול (מרדכי סוף מגילה), (י) ולא נהגו כן (ב"י ס"י קנ"ג). ואין לגלול (יא) במפה

באר היטב

(ב) ערום. ב"ח ומ"א כתבו דאפילו בעמודים אסור לאחוז אם לא ע"י מטפחת או ד"א, ע"ש, והפרי"ח והיד"אהרן חלקו וכתבו דנהי כשהוא ערום אסור לאחוז בעמודיו, אבל כשהוא כרוך במטפחת פשיטא דשרי לאחוז בעמודי הס"ת אפילו בלא המטפחת, וכ"כ הט"ז ולא ראינו אפילו מהמקדקים לזהר מליגע בעמודי ס"ת בלי הפסק, ע"ש, ועיין שואמר "כי מכבדי אכבד" וגו'.

ביאור הלכה

איסור גדול, כמבואר לקמן בסימן קנא. ראה וחשוב כמה איסורין עובר על-ידי זה, וגם תפלתו מתועבת עבור זה לפני ה', כדכתיב "מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה". ואשרי מי שנותן כבוד לתורה, וכמו שנאמר "כי מכבדי אכבד" וגו'.

* וטוב להחמיר אם לא נטל ידיו, ובספר-תורה אפילו וכו'.

וטעם הדבר, דהמרדכי בשם הראב"ה מיקל אפילו בספר

א (א) אסור לאחוז וכו'. בגמרא אמרין דעבור זה נקבר ערום ממצוה זו, דהיינו שאין לו שכר של אותה מצוה;

(ב) והכוונה, שאם אחז וקרא בו אין לו שכר מקריאה, וכן אם אחזו לגוללו או להגיהו, ואפילו נגיעה בעלמא בידו לספר-תורה ערומה אסור. וכל זה דוקא כשאין צורך, אבל כשיש צורך לחיזוק הספר-תורה לתפור קצת ולדבק בדבק מטלית

וכדומה, היכא דלא אפשר רשאי [פמ"ג], (ג) ומכל מקום טוב שיטול ידיו תחלה; אבל כשאין צורך, אפילו בנטילת ידים יש להחמיר, כמו שמסיים הרמ"א: (ב) ספר-תורה ערום. אם לא על-ידי בגד המפסיק. ועל-כן בעת שגוללים הספר-תורה קודם קריאה או בשעת הגבהה, שלפעמים נמשכים יריעות הספר-תורה, ובכדי להשוות היריעה אוחזים בראשי היריעות למשוך אותם למעלה או למטה כדי שיהיה שוה מבחוץ, (ג) אזי צריך לזהר שלא יאחזו ביריעות ביד ערומה, אלא צריך הפסקת טלית או מטפחת להפסיק בין ידיו ליריעות הספר-תורה. (ד) ובעמודי הספר-תורה יכול לאחוז בלא מטפחת, (ה) ויש מחמירין וכורכין עמודי הספר-תורה בקצוות הטלית בשעת הגבהה, ובמקום שלא נהגו הכל לעשות כן, (ו) אף מי שרוצה לדקדק בזה יעשה בדעת, שלא ירגישו בזה בני-אדם, משום יוהרא: (ג) שאר כתבי קודש. ודוקא (ז) כשכתובים אשורית על הקלף ובדיו כספר-תורה, אבל ספרים שלנו שאין נכתבים באופן זה, לכולי עלמא מותר (ח) ואפילו קודם נטילה. (ט) ומיהו, דוקא כשתם ידים, אבל כשידע שנגע במקום הטינופת יש להחמיר: (ד) ולא נהגו כן. היינו (י) אף באותן שכתובין אשורית ועל הקלף כדיו כגון מגילה, גם-כן נהגו העולם להקל; ומסיים הרמ"א דבזה טוב להחמיר אם לא נטל ידיו, רוצה לומר שהם סתם ידים, וחוששין שמא נגע במקום המטונף, אבל כשנטל ידיו אין להחמיר בזה, ובספר-תורה, אפילו בכהאי גוונא שנטל ידיו גם-כן אסור ליגע בה בלי מטפחת: (ה) גדרול וכו'. ואיתא בגמרא, דהגולל [והוא מה שאנו קורין היום הגבהה, שהוא עיקר הגולל]

נוטל שכר כנגד כולו, ולכן כדאי שהגדרול יהיה מכובד במצוה זו כדי שהוא יקבל השכר: (ו) שבאותם שקראו. ויש פוסקים דהגדרול שבבית-הכנסת גולל אף-על-פי שלא קרא בתורה [מ"א], וכן פסק הגר"א בביאורו, וכן פשט המנהג כהיום, שאין מחפשיין אחר מי שקרא בתורה: (ז) גוללו. זהו מעיקר הדין, ועכשיו נהגו שלא לדקדק בזה ומכבדים אף לאנשים בינונים משום דרכי שלום. ואם יש שני יארציט ביום אחד ואחד עלה לתורה, יש לכבד השני בהגבהה. ומצות גלילה אף כי רבה היא,

נהגו לכבד אף לקטנים שיש בהם דעת להבחין ענין דבר שבקדושה בכדי לחנכם במצוות [שערי-אפרים]. עוד כתב שם, שאין הסגן רשאי לכבד במצות הגבהה למי שידי רותתין הרבה או לזקן ותש-כח, שידוע שהוא מגביהו לשבת מיד כי אין לו כח להחזיקה זמן-מה כלפי העם שיוכלו להסתכל היטב, וגם האיש ההוא צריך למנוע נפשו מזה, עיין שם: (ח) ורגילים לקנותו.

היינו, אף דמצד הדין הגדרול קודם למצוה זו, כהיום משום חיבור המצוה רגילין לקנותו בדמים יקרים ואין להקפיד בזה, והוא קודם להגדרול [מגן-אברהם, ועיין באליה רבה מה שכתב בזה]. ואם לא נמצא בבית-הכנסת מי שקנה, והגבאים מכבדים להישר בעיניהם, (י) בוודאי ראוי להגבאים לכבד לגדרול. ונוהגין למכור הוצאות והכנסות משום "כרב עם הדרת מלך": (ט) אם המעיל וכו'. היינו, המעיל התחתון שהוא המפה, (י) דאלו המעיל העליון לכולי עלמא אין להפכו. וטעם בכל זה, דבעינן לכתחלה לעשות (י) דומיא דארון שהיה מבפנים מצופה זהב: (י) ולא נהגו כן. הנה המגן-אברהם כתב דמכל מקום לכתחלה טוב לנהוג כן, ובביאור הגר"א הסכים להשולחן-ערוך, דאותה דעה אין לה עיקר: (יד) ועל-כן יש שכתבו דבעל-נפש יעשה מפה משני צדדים בשוה, ואף שפשתן באמצע נמי שרי, דומיא דארון שהיה מצופה זהב מבית ומבחוץ ועץ באמצע. מפות ומטפחות, וכן הפרוסות על השולחן, אסור מכלאים, אבל פרוכות ומה שמניחין בארון ואין יוצא עם הספר-תורה, מותר של כלאים [פמ"ג]: (יא) במפה הקרועה. והוא הדין המעיל שעליה, (טו) ואפילו הן חדשים, דלאו כבוד ותפארת הוא לספר-

שער הציון

(ב) תוספות: (ג) שערי-אפרים: (א) אף שנטל ידיו מקודם [ט"ז בשם הרמ"א ושערי-אפרים]: (ד) ט"ו, וכן מצדד אליה רבה והגר"א ודרך-החיים ומגן-בכורים ושערי-אפרים, וכן פשט המנהג, דלא כמגן-אברהם וסיעתו: (ה) הב"ח ומגן-אברהם: (ו) נודע ביהודה חלק אורח-חיים סימן ח ושערי-אפרים: (ז) מגן-אברהם ואליה רבה ומגן-בכורים, דלא כפנים מאירות: (ח) (ט) אליה רבה וש"א: (י) כן משמע פשטיות דברי הרמ"א, וכן כתב בחשובות פנים מאירות סימן עו, וכן מצדד האליה רבה וכן בביאור הגר"א, ודלא כמגן-אברהם: (יא) מחצית-השקל: (יב) מגן-אברהם וש"א: (יג) והמעיל העליון שמבחוץ הוא משי, הוא גם-כן דומיא דארון שהיה מבחוץ מצופה זהב: (יד) אליה רבה: (טו) כן משמע מביאור הגר"א:

[illegible][illegible]

באסקריא דספיטא
משט: נותנין להם סלי
דאזלינן בטר אומדין
דעת' דלהכי אמר שק
אבל אם אי אפשר לה
נותנין להם סלע (6) כי
שאמר תנו אי נותני
להם אלא שקל דאזלין
בכח אומדין דעתיה דכח
דבעי לירישו אחריס ודא
היה ליה צר עני על בני
הז' הא מנ ר"י
דמתנינן: מונחת ע'
ארבעה ספלים של
יעלו עליו הרחש: ביד
אחר

על רבינו גרשום
(א) צ"ל ואם אמר אם מה
ירשו אחרים תהיהם צ
שאמר חנו ובין שאמר אל תח
אין נחמין להם וכו'.

ח תיבת "חבא" מים
 יוש למחקר (עייב)
 ריש, רש"ש, וכדפי
 וכמו שליתית
 ליתא
 בשאר דוכתי והוספה
 בדפוסים המאוחרים
 (דקיס): **צ** [ע] נ
 רש"ש גיטן לב ע"כ
 דתלי פ"י נשנן ור
 בפסוקים ח"כ ע"כ
 ותלי נשנן וכפשי
 חגיגה טו ע"כ תלי
 נשנן [ג] [ח] נ
 (אמר) **א** צל
 וכו' "בח" וכבא
 וכו' **ז**: הוספה
 כלל הדפוס
 ליתא
 הוסיפו המהרש"א,
 שביטא
 לעיל איתא לעיל
 מוטטל ח"כ רע"ה
 ח"כ כפול מיותר
 אלתא

ששכל הכת"י ליתא לע
בבית רעוע ואין סומכין
ועי' מהרש"א בח"א ו
הדפוס(י), וכ"ה בכת"י
(ועי' הגי' בסנהדרין):

חֲשֵׁק שְׁלֹמֹה עַל ר"ח

טפי וקא מיכלי קרנא:
ו. כך בעלמך: "חיי העולם
חורה: קיימא ליה שעתא.
מינה. מדלנא שמעתי:

מִשׁוֹם דִּנְפִישֵׁי בְּנֵי חַיִּי
וְיֹחֲנָן הָיוּ גֵרִים בְּאֻרְיִיו
שׁוֹבָא אֲמָרִי נִיקוּם וְנִיקִי
בְּנַפְשִׁי ⁽⁸⁾ אִפֹּס כִּי לֹא
⁽⁵⁾ אֹתֹבִי תוֹתִי גֹדָא
רִיפְתָּא אֲתוּ תְרִי מְלֵא
וְיֹחֲנָן דֹּאמֵר חֵד לְחַבְרִי

גודא ונקטליגהו ⁶ שמ
ועוסקין בחיי שעה אנ
דאיכא בהו חד דקי
יוחנן שמע אילפא לא
לאילפא שמע מר מי

מדרשמועי אנא ואילפא
לא שמע ש"מ לדידי
קיימא לי שעתא אמר
ליה רבי יוחנן איהדר
דאוקי בנפשא ^ע כי
לא יחדל אביון מקרב
הארץ ר' יוחנן הדר
אלפא לא הכי עב

דאתא אילפא מליך
(פ) אתיב מר וגרים ל
תלא^פ נפשיה באסקר
איכא דשאל ל' במ
אושעיא ולא פשמינ
מאסקריא דספינתא

תתנו להם אלא תתנו
בין שאמר אל תתנו
אמרו עליו על נחומי
שחץ והיה מוטל בבב
תה ממתו מונחת בבב
ות הכלים ואח"כ פני
פינו את ממתו ונפל
להם בניי אני גרמתי ל
מאכל ואחד של משרה
המתן עד שאפרקו
אמרתני עיני שלא חס
לא נתקרה דעתי עד
ם לא ראיתוני בכך ^ו
רא בעני לשדורי ישראל
מלא סיפמא דאבנים
זו עפרא (למחר כי חזונו
מקטלינו לכולוהו אממ
ואה עפרא מעפרא
חרבו כקש נדף קשת
לסיפמיה אבנים מוטובו
לדעבדי קל יקרא חס
ורו ליה האי עפרא דאי
יאה חמוס מפות רגלי
ים בשלשה ימים זה
בנון כפר עמקו וצא

גידסא דבורדאי לא היה מוטל תמיד
הם פנו את הכלים תחילה (דק"ס).
זה ההוספות דלהלן (שליחא בכל
יוסף בדקו מיניה **עלה** וכבשוה
בסיפא אלף ות"ק וכו') (גליון) וכן
הוא חלוקה:

הי כאשר חמו כל אנשי המלחמה וגר
ה בקשתה וחמו ואחרת היתה צנועה.
ו המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני ה
כבר. עיד המרציאה ת"ק רגלי עיד גדול
היה גורם כן מיושלי וממלא רליא מהר ק

אמר לנו להן שקל ולא אמר לנו סלע
בכחוש (דף ע) כדי לזרז במשא
דרך ארץ וירושלמי: אם מתו ירשו
אמר לנו שקל ולא אמר אל תחטו אלא

שקל גלי בדעמיה דלא צעי נחית
להו אלא שקל בשבט כ' היכי דאי
מחו ירשו אחריס תחתיקן: אמר
ר' יוחנן: אילפא: הא מני. דקמני אע"ג
דלא ספקי צצירי מסלע לא יהיבין
להו אלא שקל (כ) ר"מ היא דאמר

במסכת כחוּצוֹת במחור' (דף טז:)
מזהו לקיים דברי המה דלי לאו
נזהו מן הדין עומדין לכן לה הראוי
על שזה לא הממוין שכן הראוי
ואין צו לאחור אחרים כלום אלא
לאחר מיתתם אם יש מותר יש לכן
ואם לאו לא יעלו וממון שריעין אנו
לקיים דבריו שירשו אחרים מחמיהם
אנו מתקמץ את הממוין כדי שיהיה
עם מותר' וזהו משנה מנוחה בלש
רגלי המטה מונחין בספלים מלאים
מים שלא יעלו אליו ממים דרך
רגלי המטה מפני שהיה ימים ואם
היו עולים אליו יכול ליעולם בדיו
ולורקן: רש"י, יפה. לה המאורע
לא אילו רש"י: בת כהנא דורא.

לן לילה אחד באותו המקום:
 "בשמינה. ארגו של: "בבילה. שומאין
 של ישראל: כחד מינייה. כאחד
 משרי קיסר: מעפרא דאברהם הוא.
 כשנלסם עם המלכים: גילי. קשין:
 ביתו. לנו במלון: (י) כפר עמרקו שלשה
 מתים בשלשה ימים. מת אחד של יום:
 צום

ת והן ראויין לתת להם סלק
שקל "אם אמר" מתו ירשו
שקל א"ל הא מני ר"מ היא
משתי עיניו גדם משתי ידיו
חזן בספקין של מים כדי שלא
יפנות מטתו ואח"כ לפנות
כל זמן שאני בבית אין הבית
רבי וכי מאחד שצדיק גמור
מהלך לבית חמי והיה
בא עני אחד ועמד על בדרך
לפרוק מן החמור עד שיצתה
א חסו על ידיך יתגדמו רגליי
מלא שרזן אמרו לו אוי לו
גם זו דכל מילתא דהוה סלקא
ואן ייזיל ייזיל נחום איש גם זו
בההוא דירה בליליא קמו הנך
מטא התם [שריניה לסיפא
ומר גם זו לטובא] אחא אליהו
הוה שדי עפרא הוו סיפיה
מצו למיכבשה בדקו מיניה
א רבה כי אתו בההוא
קלי מהכא אממי להתם סתרו
ולא אשכחיה וקמליניה להנך
חמש מאות ואלק רגלי כגון
אחד או בר' ימים אין זה דבר
ימים זה אחר זה הרי זה דבר
ביום

יורדים. בזכות הארץ ובזכות החסד ובזכות יסוריך
אלו יסורין. מפני (ג') ד' דברים גשמיים יורדין מן
התחתון ושיהיו עיני הכל נשואות לשמים. בעון (ג')
מרים זככים בתריה ועצר את השמים. בעון ג'ע שנה
יסורי ים הדם הוא יתיף את הארץ. פ' יחן אף על הארץ
ברבים ואינו נוטליה בדכחי בשמים ורוח וגשם אי

ישא א"ד חנינה מה יעשו גדולי הדור. ואין הצורך
לכדי שישמעו שחתה שהם מחאה לשמוע שיחתה.
של שם שמואל חלקוק ^(P) של ישרא א
ריצאו הימנה ט' מתים בג' ימים (בג' ימים א
לא על שהם אומר לפניה לא מטעמי הגני נשפט אורק (ג)

הוא א מר פ"ג מהל
זכיה וממנה הלכ
טוש"ע ח"מ ס' רמ.ס
פ:
פ ב מר פ"ב מהל
אשוח הלכה יד
עצק מח טוש"ע אה"ע
ד וטוש"ע ח"מ ס'
סקיע ב:
ח ג מר פ"ב מהל
תענית הלכה ה טו
א"ח ס' תקפו סקיע

תורה אור השל
(א) אַפֶּס כִּי לֹא יִהְיֶה
אֲבִיּוֹן כִּי בְרֹךְ יִכְרֹכֶנּוּ
בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֵינוּ
מִתֵּן לָךְ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ
[דברים טז, ד]

(ב) כי לא יחלל את
 מקדש הארץ על
 אבותי מצדד לא
 אחריד לעניד ולאס
 בארצד: (הרמב"ם
 מי העיד ממורה:
 קראהו לרגלו
 לפניו גוים ומלכים
 כעפר חרבו כ
 דרך קשתו: | ישעיה מ:

[נדרפט בס"ף המסכת]

אילתא בר' יוחנן דר'

[illegible]

עלה מפני טללים הר
דברים גשמים נעצ
ותחגיפי ארץ בזנות
(וכתיב וחרה אף ה')

ענין שנקט ביחוד הלכה זו היא דהנה אמרו בתענית י' ע"ב אל תרגזו בדרך אל תתעסקו בדבר הלכה, ופריך איני והאמר ראב"ב שני ת"ח המהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה ראויים להשרף, ומשני לא קשיא הא למגרס הא לעיוני, ר"ל למיגרס הלכה פסוקה מותר ומצוה, אבל לעיוני במור"מ של הלכה פלפולא דאורייתא על זה אמר להם אל תתעסקו, וכדברי הטורי זהב אר"ח סי' מ"ז סק"א שברכת לעסוק בדברי תורה היינו בפלפול ומור"מ של תורה, והנה בעובדא דידן הרי הוי באורחא לכן נקט ריש לקיש ענין שאין בו כל עסק ומור"מ של תורה רק חומרה שנהגו בה מעצמן, וכמבואר בברכות ל"ג א ה"ד הלכה פסוקה אמר אביי כהא דר"ז בנות ישראל החמירו על עצמן כו', כ"ט ע"א, האי מאן דיהיר בעל מום הוא, ע' זהר אמר צ"א רע"א ואת דכא ושפל רוח כו' ועל דא אזהר להן לכהני אשר כו' אשר יהיה בו מום.

ל"א ע"א, אר"י כל מקום שאתה מוצא גבורות של הקב"ה כו', עיין בדקדוקי סופרים שבכת"י הגירסא גדולתו של הקב"ה וכה בפיהמ"ש להרמב"ם אבות פ"ה ובפסיקתא זוטרותא (לקח טוב) פ' עקב פס' הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים, ובנוסח התפלה למוצאי שבת, וע' תוס' תענית ב' ע"א ד"ה וכתוב כו' אכן יש להקשות אמאי נקט גבורות כו' הול"ל מאימתי מזכירין כח גשמים או ליתני גדולות גשמים ור"ל כו', ועמש"כ בשערי זהר ברכות כ"ז ב ד"ה יעקב תיקן תפלת ערבית, ושם נ"ח א ד"ה והגבורה זו יצ"מ שנאמר וירא ישראל את ה' הגדולה, ובניצוצי זהר שפטים הע"ר רע"ב אות א, ל"ב ע"א, תורה הלוחות וכו' ואכתי קשה שהרי התם מבעיא לן היכי דגייזי אי יש בהן קדושה או לא ואמאי לא פשיטא ליה מחכא, ע' תוס' יומא י"ט ב ד"ה מי איכא מידי כו' י"ל דלא בעי למפשט מדברי אמוראים אלא ממתניתין ובריייתא כו' ועמש"כ לעיל פסחים ט' ע"א.

אר"י כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי לכם חוקים לא טובים משפטים כל יחיו בהם. בספרי דרכי התלמוד וחידותיו מחקר כ"ג, "התורה שבעל פה על פה" כתבתי שכונתם כי פסוק זה צריכים לומר בנעימה והטעמה כמתפלאים ומתמיהים האם גם אני נתתי לכם חוקים לא טובים, משפטים כל יחיו בהם, הלוא מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים כעם ישראל, ואך זה הקורא בלא נעימה וז' בלי הטעמה מתאימה הופך כוונת המקרא הלזה... לכן המליצו כי עליו — על ידו — הכתוב אומר כך בעוד שהכוונה להיפוך, וראה בס' נפש חיה סי' רל"ח מש"כ בענין ניגון מיוחד בשינון דברי תורה.

כ הערתי על שטבעו אשר קדשנו בקדושתו "של" אהרן, ולא נקטו אשר קדשנו בקדושת אהרן, זהו משום שקדושת אהרן גדולה מקדושת כל כהן, גם מקדושת כל כהן גדול שבא אחריו, שמצינו שאהרן יכול היה ליכנס בכל עת אל הקודש לפני ולפנים ע' שמות רבה פ"ח ויק"ר פכ"א, וכל קדושת ניניו על ידו נאצלה, ולכן טבעו שהקדושה היא של אהרן, וראה שבת כ"ט ב ליתני פתילה של בגד מהו פתילת הבגד כו' (וע' אהע"ז סוף סדר חליצה כשיעמדו יאמר הרב ברוך אשר קדשנו במצותיו וחוקיו של אברהם אבינו), ועמש"כ שם עוד במטבעת ברכה זו.

כ"ח ע"א, א"ל רבי אם נאמר ככש למה נאמר אחד כו', ברש"י אם נאמר כבש את הכבש האחד תעשה בבוקר, וכן מצויין בתורה אור (במדבר כ"ח), וראה בהגהות הגרש"ש שתמה על רש"י ועל תוס' זבחים י"א ב שהבינו כי דרשו הפסוק אשר בפרשת פנחס בעוד שהכוונה לפסוק שבפרשת תצוה כ"ט, וכבר הרצה הגר"ב קושיא זו לפני הנודע ביהודה ראה גר"ב תנינא אר"ח סי' קל"ט, והוא השיב שבאמת על פרשת תצוה שאל, וראה בספרי דרכי התלמוד וחידותיו מחקר ל' על ציוני הפסוקים בתלמוד ומדרש.

ותרן בממוני הייתי, בס' דבש לפי מהגר"א חיד"א מערכת ו' אות ז כתב שהדגיש רנב"ק ותרן בממוני הייתי, ולא נקט ותרן בממון הייתי, שר"ל רק בממוני ותרן הייתי ולא בממון של אחרים, ושם מערכת פ' אות כ"ז המליץ על זה בלה"כ בפרוע פרעות בישראל — ואחרי כן — בהתנדב עם, אז ברכו ה', ועוד שם מערכת צ' אות ט צדקה צריך שיעשה בממונו שלא יהיה בו גזל כו', וזה פי' הפס' (ישעי' נ"ד יד) בצדקה תכונני רחמי מעושק, אימתי תכונני עם הצדקה כשתרחק מעושק ועמש"כ בשערי זהר הכא ובמקור חסד לס' חסידים סי' תקצ"ה.

מימי לא נסתכלתי בדימות אדם רשע כו', ראה בראש ספרי תולדות מרן המהרש"א (שכתבתי בילדותי), ובס' חסידים ר"ס קע"ח ומקור חסד שם, ובס' נפש חיה סי' רכ"ה סע' י"ד.

שנאמר והשמותי את מקדשיכם וכו', ראה בטורי אבן מש"כ, וע' זבחים ק"ז ב ד"א קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לע"ל כו', וכיבמות פ"ב ב תוד"ה ירשה ראשונה.

ע"ב, לשתמש אינש במאן רתני ארבעה כו', ע' בבא מציעא קי"ד רע"ב בארבעה לא מצינו כו'.

אי הכי גמר מיני האי מילתא דאר"ז בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו ז' נקיים.

תענית

גשמים כו', עמש"כ במגילה ל"א ע"א, וראה יומא ס"ט ב למה נקרא שם אנשי כנסת הגדולה כו' אתא דניאל אמר גמרים משתעבדים בכניו איה גבורותיו לא אמר גבור אתו אינהו ואמרו כו' כו', ויעוין בנודע ביהודה מה"ט סי' כ', ומעיין גנים לאיוב פ"ה הע' ח.

ג' מפתחות כו', במהרש"א שפוחת ומשביע הוא לשון נסתר כו', צ"ע ששניהם בנוכח למתמיד הפעולה ומוסב על ואתה נותן להם כו'.

ד' ע"א, רש"י ד"ה האי צורבא מרבנן, בחור חריף כמו ביעי דצריבין כו', יעוין בערוך ע' צרב שלפירושו צורבא מרבנן עדיף מתלמיד חכם, וע' תשובות הגאונים שערי תשובה סי' פ"ד בתשובות רב האי גאון שהובאו שני הפירושים א' כרש"י מלשון צרבת והאי צורבא מרבנן דרתא אורייתא קא מרתחא ביה, וד"א צורבא מרבנן קשה, בערבית קורין לחטים קשות חגטא צריבא כו', וראה מש"כ בשערי זהר הכא ובס' דרכי התלמוד וחידותיו מחקר תלבושת הת"ח והצורבא דרבנן.

ב' ע"א, מאימתי מזכירין גבורות גשמים וכו', יעוין בפסקי תוס' אות א, וכצ"ל: אסור להזכיר משיב הרוח עד שיזכור הש"ן, אבל מנהגינו לשאול, לכך מכריזין לומר ותן טל ומטר.

ר' יהושע אומר מו"ט האחרון של חג כו', בגמ' להלן ע"ב דר' יהושע אומר משעת הנחתו, וברש"י שם מיום שמברכין בו באחרונה (על נטילת לולב) דהיינו בשביעי (שזהו חושענא רבא), וכן היא לק' ג' ע"א רש"י ד"ה אלא ר' יהושע הוא דאמר משעת הנחתו דהיינו בשביעי, ובס' גבורת ארי לתענית דתרי תנאי אליבא דר' יהושע ע"ש, ולפ"ז ר' יהושע דמתניתין דבי"ט האחרון נדונים היינו בשמיני עצרת, ור' יהושע דבריייתא סובר דמה שאמרו בחג נדונים על המים היינו בחג הסוכות גופא ולא בשמיני עצרת, וראה רקח סי' רכ"א, רקנטי פ' שלח וטור אר"ח סי' תרס"ד שמשמע דבהושענא רבה חתימת דין המים וכן היא במגורת המאור סי' קנ"ב נר ג כלל ב ח"ו פ"ה.

תורה וכתוב כו' אכן יש להקשות כו' או ליתני גדולות

מצות עשה אחת והיא לצעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שלא תבא על הצבור:

וביאור מצוה זו בפרקים אלו:

מגיד משנה

פרק ראשון

מגיד משנה

תעניות. והקשו לזה ממה שאמרו פ"ק דתענית (דף י"ד.) אלא שופרות דכ"ע לא פליגי דקרי לה המרעה. ומירץ הראב"ד ז"ל בפירושו שמקיעת החלוצות הימה על סדר זרקות הנזכרות פרק רביעי אבל בשופרות הימה בשאר היום בשעה שהיו מחפליין. ולדברי רבינו שלא הזכיר שופר בגבולין כלל יש לי לומר דשופרות לאו דוקא אלא כלפי שאמרו המרעה צענו שהיא צפה הזכיר שופרות הרגילין בכל מקום ולפי שיש במקדש שופרות ועל בית המקדש הזכירו שופרות אבל בגבולין אין שם לעולם אלא חלוצות. ומ"מ המחזור בדברי הרשב"א ז"ל דבמקדש איכא תרמי חלוצות ושופר וצבולין ליכא אלא חד מיניהו חלוצות או שופר. וז"ש בדברי הגאונים מקיעה בשופר בתעניות לפי שבאי זה מהן שירצה רשאי וצלבד שלא יצא שניהם אלא במקדש עכ"ד: ואם היו במקדש וכו'. משנה וצרימא פרק ראוהו ב"ד (ר"ה כ"ו):

ואין תוקעין וכו'. שם בגמ':

תעניות

דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים. ותוסף הצרה צרות אחרות. הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי. כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהיא קרי אוסף לכם חמת אותו קרי: ד' ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הצבור עד שירוחמו מן השמים. ובימי התעניות האלו זועקין בתפלות ומתחננים ומריעין בחצוצרות בלבד. ואם היו במקדש מריעין בחצוצרות ובשופר. השופר מקצר והחצוצרות מאריכות. שמצות היום בחצוצרות. ואין תוקעין בחצוצרות ושופר כאחד אלא במקדש שנאמר

א טור סי' תקע"ג:

לחם משנה

(בתב המחבר ז"ל הלכות תעניות להרמב"ם ז"ל עיינתי בהם בכפר ליזארי ויען כי ספרי אין אתי וצריך אני לחפש בספרים בקצת ענינים כאשר נבא העיר בעזרת האל אציגם פה):

הוא אחר. או אפשר לומר דר"ע דמתניתין לא קאי אלא אמצולת ולא על דבר אבל בדבר אית ליה דליה ליה המרעה כלל לפירוש הרמב"ם ז"ל בצנינות ולפי מאי דפרישית אפילו בעיר עזמה לית ליה לר"ע המרעה וכל זה דוחק. וא"ת אי הרמב"ם ז"ל מפרש דלא הודו לו דקאמר מתניתין לא קאי אלא אמצנינות מנ"ל דבהא עזמה אין זועקין ואין מתחננין בשבת שכן כתב בפ"ב מהלכות שבת. וז"ל דפסק כמתני' דלא הזכירה המרעה בשבת בדבר כלל משמע דליה ליה המרעה בשבת בדבר אפילו דהיא עזמה:

ד' ומריעין בחצוצרות בלבד. על מה שסמך הראב"ד ז"ל וישב הסוגיות דפ"ק דתעניות ודפרק ראוהו ב"ד שמקיעת החלוצות הימה על סדר זרקות אבל בשופרות הימה בשאר היום בשעה שהיו מחפליין. ק"ק לישנא דגמרא דאמר בחלוצות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' דהיינו צדיק המקדש צעין חלוצות ושופר אבל לא בגבולין דמשמע מריהוט הלשון דגבולין ליכא שופר כלל בדברי רבינו ז"ל דאילו להראב"ד ז"ל צריך לדחוק דלא איירי קרא אלא לענין סדר הזרקות ולא משמע כן מפשט הכתוב דבכל גונא משמע דאמר קרא דגבולין ליכא שופר. אבל על מה שכתב הרשב"א ז"ל קשה דכיון דצריה קאמר קרא שופר אמרינן שופר דוקא ולא אמרינן שופר או חלוצות א"כ בתעניות נמי דאמר קרא חלוצות כדכתיב והרעותם בחלוצות יומא חלוצות דוקא וכדכתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה ומפני זה היא מצות יום התענית בחלוצות לפי שהתענית אינו אלא על צרות הצבור וה' אמר על הצר הצור אחרתם והרעותם בחלוצות וזכרתם א"כ הול"ל דחלוצות דוקא. ומדברי הר"ן ז"ל בפ' ההל' יש ללמוד מירץ על קושיא זו שכתב שם וז"ל והיינו טעמא משום דכיון דאמר רחמנא דבשעת מלחמה מריעין ילפינן מינה נמי בכל צרה וצרה שלא תבא על הצבור דמריעין ומיהו כיון דבחלוצות כביטויא דכלהו ישראל הוא דאשכחן כדכתיב והיה לך למקרא העדה ולמקטע את המענות ומעניות דגבולין לאו כנופיא דכל ישראל הוא ולהכי תוקעין ומריעין בשופר דר"ה ולא בחלוצות ע"כ. ומכאן יא' לו להראב"א ז"ל שופר משום דלאו כינופיא דכל ישראל הוא ומיהו אי בעי בחלוצות תוקע בה כמ"ש בצרימא מקום שיש חלוצות אין שופר כתב הר"ן ז"ל דלפי פירוש זה הו' שעת מלחמה ולא תעניות כדפירש"י ז"ל ורבינו ז"ל: ואם היו במקדש מריעין בחצוצרות וכו'. קשה למה לא הזכיר כאן רבינו ז"ל דהשופר צריך שיהיה בשל פשוטין כדאמר רבי לוי בפ' ראוהו ב"ד (דף כ"ו): דש' יובל ושל ר"ה הו' כפופין ושל כל השנה כפופין ופירש"י ז"ל (של כל השנה) של תעניות דהוא פסק כר' לוי בהלכות שופר א"כ למה לא הזכיר כאן דצריך שיהיה בשל פשוטין כרבי לוי כמו שהזכיר שם בר"ה דבעי כפוף ולא עוד אלא דמשמע מדבריו בדין הלכות שופר כדכתב ה"ה ז"ל דר' לוי לעיכובא קאמר. ולפי זה הכא נמי לעיכובא

ובין

משנה למלך

פרק א א מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות וכו'. (א"ה כתב ה"ה וראיתי לרבינו וכו' ויעין בדברי הרב המחבר בספר דרשומוי בדרך מלומד ח"א (דף ס'):

ולא

מגדל עז

א א א ג מצות עשה עד קרי. מחלמו פרק סדר תעניות קמא (דף ט"ו). וסופו במדרשות והעיקר בספרי ומדברי סופרים: ד' ומתחננים. פרק סדר תעניות מגין (דף כ"ה): ומריעין עד לפני המלך. במס'

פרק א א מצות עשה מן התורה וכו'. זה מנואר כמובן ומפורש בספרי. וראיתי לרבינו בספר המצות שלו שמנה מרועה זו ומקיעה שצעת הקרצנות במצוה אחת. ותמה אני למה שהרי שני פסוקים הם בכתוב. ונראה שדעתו ז"ל שהמצוה היא אחת כללית לתקוע בחלוצות במקדש בעת הקרצנות ובעת הצרות בין במקדש בין בגבולין ואין ראוי למנותן בשתי מצות ועוד ז"ע. ויתר הדברים שכתב רבינו כאן בדברים ברורים וראויין אליו ומפורשים בספרא ובספרי: ד' ומדברי סופרים הופרים להתענות וכו'. זה צדד שאין כאן תענית מן המורה שלא נזכר עניו בכתוב:

ובימי תעניות אלו וכו'. מדברי רבינו נראה שאין תוקעין אלא בחלוצות בגבולין ולא בשופר כלל. וכן נראה לכאורה מן הצרימא שצפיק ראוהו ב"ד בר"ה (דף כ"ו). שאמרו שם בגבולין מקום שיש חלוצות אין שופר. ופירש"י ז"ל וכן רוב המפרשים מקום שיש חלוצות כגון

הגהות מיימוניות

א [הסמ"ג לא מנה מצוה זו לזעוק ולהריע על כל צרה אלא לתקוע בחצוצרות על הקרצנות בלבד, ובעשין דרבנן ג' לגבי ט' באב ובר ענין שאר תעניות]: בשמעתים

ב אלו המצוות שנחשדו כייחידים או לקבלם ולשמרם שנאמר לא תסור מן הדבר וכו' ואינם מוספת על מצוות המורה, ועל מה ההוראה מורה לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו שלא יחא נצוה רשאי להגדש דבר ולומר שהקב"ה צוה בנצוה זו להוסיפה להצוות המורה או לתסור אחת ממלו השש מצוות ושגשג מצוות. אבל אם יוסיפו ב"ד עם נצוה שיהיה בחובו הזמן מצוה דרך תקנה או דרך גוריה קוין זו מוספת. שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה לעשות עירוב או לקרוע מגילה בעצמה. ואילו אמרו כן היה מוסיפין על המורה אלא כך אתי אומרים שהנצי"ם עם ב"ד תקנום וצו קרוע המגילה בעצמה כדי להוסיף שבהו על הקב"ה ומשועשע עשהש על והוא קרוע לשועשע כדי לנכריז ולהללו וכו' להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהנצי"ם בנצוה ומי גוי גדול אשר לא אלהים יגוי. ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים בין עשה ובין לא תעשה:

ספר ראשון

א לשמוע קול שופר באחד בחשרי. ב ליטב

ע"ז 3: קידושין
ב, (3) [מענית 1]:
סנהדרין כ: (7) עיין
סוהר רבה פרשה א ה,
(עין יומא סט. וע"ע
מרגום שני ריש אסתר.

[illegible]

[א] גמ' הנסה אלהים
[ו] רב אמר מהכא
התמכרתם כו'. כ"ל:
[ג] שם אעשה לכם
הי בימי אהשורוש
מר רב וי' ודאי
השורוש אמר רב
כו'. כ"ל:

מ' אדם ולא מלך. עי'
ו' דף ג ע"א חד"ס
ננים: רש"י ד"ה
מורבצין מלובשין.
רש"י שנה דף קל"ב ע"ב
ה קטן המסורג: ד"ה
ה אזי. עי' סנהדרין דף
ע"ב וברש"י שם ד"ה
ל שמים. וברש"י הושע
יג טו:

[illegible]

ה"ה בכת"י ובע"מ: מ
תת הגוי" (כבקר,א, וכ"מ)
גור] [גליות]: [פ]]
כת"י "נתקיים מה שכתב
בדפוס" שכתבו והוסיפו

לִּים כָּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה
דֶּרֶךְ אֲשֶׁר אִמְרָתִי לִּי
תָם כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֶיךָ
אֲשֶׁר דִּמְיִי לַעֲשׂוֹת
לְכוּתוֹ כְּתָבוֹ שְׁמָה
רוֹם: [מְרִאשִׁית לו', כו']
חזו: [דְּבָרֵי הַיָּסוּד כ' כה, כז]
לְכוּ אַחֲרַי שְׂאוּל: [ש]
ת אהרן ואת משה
לְכֻם אִי יְהוָה יי [ג'] והוּא

۴۴

[illegible]

עבדוֹתוֹנוּ לֹא עֲזַבְנוּ
 פְּנֵי מַלְכֵי כְּנָעַן
 כִּי פָּאָה פֶּתַח לָהּ
 הַכָּא הִרְכַּבְתָּ אֲנֹשׁ
 וּבֹכֵמִים בְּאֵשׁ יִבְיֵם
 יִבְיֵם פֶּרֶעָה וְחִזְצִיאֲנוּ
 חָנָן פֶּתַח לָהּ פֶּתַח
 זָכַר חֲסֹד וְאַמּוֹנָתוֹ

פֶּסֶק הוּא דְּבִדְרֵי הַיָּמִים: שְׁמֹרֶץ
 מִצְעֻרָא: שְׁלֹא הִיָּה מִזְרַע הַמְּלוּכָה:
 כִּי הוּא רֹדֵד. כְּמִיד בְּשִׁלְמָה: כִּשָּׁם
 שְׁמֹרֶץ עַל תַּפְסַח (ד') וְעַל זוּהַ וְהוּא
 וְהִי קֶלְמֶר כִּי הוּא רֹדֵד בְּכָל עֵצֵי
 הַיָּבֵשׁ כְּמוֹ מִתְפַּסֵּחַ וְעַד עוֹה:
 מִלְכּוֹ בְּיִפְרָה. מִחַם כֹּל יִפְרָה הִרְקִיעַ:
 הָא דְאַמְרָן. מִהֲוֵדוֹ וְעַד טוֹשׁ:
 סִימָן

אפסי ארץ את ישועה אלהינו אימתי ראו כל אפסי
פתח לה פתח לה פתח לה פתח מאבא ^א ארי נודם ודוב
רשע כדתיב ביה ^ב עלה אריה משוכב דוב שוקק ^ג
דוב ^ד ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב
כדוב מושל זה המן על עם דל אלו ישראל
א פרתא מאבא ^ה בעצלתים ימך המקרה ובשפלות

[illegible]

זין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם רבי לוי אמר
מזר מהכא ^ע והיה כאשר רמיתי לעשות להם אנקשה
איש אחיו של ראש אחיו של נבוכדנצר הרשע שנקרא
אש הוא הרג הוא ביקש להרגו הוא החריב הוא ביקש
לכתוב שטנה על יושבי יהודה וירושלם ושמואל אמר

ויתנן אמר כל שזוכרו אמר אה לראשו ורבי הניגן
 חשורוש מס ⁽¹²⁾ הוא אחשורוש הוא ברשעו מתחילתו
 הוא דתן ואבירם הן ברשען מתחילתן ועד סופן ⁽¹³⁾ הוא
 א אבררם הוא בצדקו מתחילתו ועד סופו ⁽¹⁴⁾ הוא אהרן
 הקטן הוא בקטנותו מתחילתו ועד סופו כשם
 כ כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו
 בח ואמרי לה לגנאי אמרי לה לשבח דלא הוה איניש
 מלכותא וממונא יתירא הוא דיהב וקם ⁽¹⁵⁾ מהודו ועד
 העולם וחד אמר הודו וכוש גבי הדרי הוו קיימי כשם
 כיוצא בדבר אתה אומר ⁽¹⁶⁾ כי הוא רודה בכל עבר
 סוף העולם ועוה בסוף ⁽¹⁷⁾ העולם וחד אמר תפסח ועוה
 מלך על כל העולם כולו ⁽¹⁸⁾ שבע ועשרים ומאה מדינה
 עשרים ולבסוף מלך על מאה אלא מעתה ⁽¹⁹⁾ ושני חיי
 הכא דקרא יתירא הוא מכרי כתיב מהודו ועד כוש
 בבו ⁽²⁰⁾ שלשה מלכו

והוא ^ט ואי לא דהוה
כתוב ^ז והיה הגוי
אחשורוש הא דאמרן
אלכסנדר' מוקדון ^ט משום דלא איירי
הכא אלא באומם הכמוצים להדיא:
לכא ^ז אמה

סימן

[illegible]

כי עבדי אֵנִי. פסוק הוא בספר עזרא וסופא ויט עלינו חסד לפי (א) שרי פרס לתח עלינו¹⁸ מחיה: באש בימי נבוכדנצר. שהסבילו לתוך הכנען: אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אֱלֹהֵינוּ בימי מרדכי. שהצד נגלה לכל האומות שהלכו אחרות כל העולם:

*מסורדיין: מלוכסן צנצר: נעשה
 שגאור של הקדוש ברוך הוא מך.
 כמי שלל היה יכול להושיע: אדם
 ודא מך. רב המן: רב מנהג
 [אמר] פתחא פתחא: [הרא
 דכתיב בוי].⁵ מה שכתב צמורה
 וזין קויה גור המן שלל יתא אלס
 רשאי לקוטן מסן לעבד: ושמאאל
 אמר (א) מהכא. פתחא לא
 מאקמים וגוי: ואם לא תוריירו וגוי.
 חסם אלו נעשו על שמלל שאל על

אָרץ אַת יִשׁוּעָה אֱלֹהֵינוּ בִּימֵי מִרְדְּכִי וְאַסְתֵּר רִישׁ לְקִשָּׁה
שׁוֹקֵק מִוֶּשֶׁל רִשְׁעֵי עַל עֵם דָּל אִרֵּי נֹחַם זֶה נְבוּכַדְנֶצַּר
אֲחַשְׁוֶרְשׁוּס דְּכֹתִיב בִּיה"פ וְאִרֹּו חַיִּיהָ אַחֲרֵי תַנְיִינָה דְמֵהִיא
וּמִסְרֹבְרָלִין בְּשַׁר כְּרוֹב וּמִגְדָּלִין שְׁעֵר כְּרוֹב וְאִין לָהֶם מַ
שֵׁרם" דְּרִים מִן הַמַּצּוֹת ר' אֶלְעָזָר פֶּתַח לָה פִּתְחָא מִ
יָדִים יִדְלֹף הַבֵּית בִּשְׁבִיל עֲצָלוֹת שְׁהִיה לָהֶם לִישְׂרָאֵל
מִךְ אֵלֶּא עֵינִי שְׁנֹאמַר וְאִם מִךְ הוּא מַעֲרֹךְ וְאִין מִ
נִחְמֵן כִּי יִצְחָק פִּתַּח לָה פִּתְחָא דֵּהָא פִּרְשְׁתָּא מִכָּהָ
וְהַיֵּה לִנוּ בְּקוֹם עֲלֵינוּ אֲדָם * אֲדָם וְלֹא מִדָּךְ רִבָּא
יִשְׁמָחָה וּבְמִשׁוֹל רִשְׁעֵי יֵאָנֶה עַם כְּרֹבוֹת צִדִּיקִים וְהַעֲ
וּשְׁמָחָה וּבְמִשׁוֹל רִשְׁעֵי יֵאָנֶה עַם זֶה הֵמֶן דְּכֹתִיב וְהַעֲ
אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוֹבִים אֵלָיו רַב אֲשִׁי אֲמַר מִכָּהָ (10)

וזהו (6) הדא דכתיב (7) והתמכרתם שם לאויבך לעבדים
לכלותם לא מאסתים בימי יוונים ולא געלתים בימי
פרסיים (8) כי אני ה' אלהיהם בימי גוג ומגוג כמתניתא
חנניה מישאל ועזריה ולא געלתים בימי יוונים שהעמור
לכלותם בימי המן שהעמיתו להם מרדכי ואסתר דההוא
רבי וחכמי דורות כי אני ה' אלהים לעתיד לבוא ש
מהבא (9) ואם לא תורישו את יושבי הארץ רבי חיאי
לכם, [10] אחשוורוש אמר רב אחיז של ראש ובו גילוי ששמו

ראש שנאמר ^(כ) אנת הוא רישא די דהבא בן גילו של להחריב שנאמר ^(כא) ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכות שהושחרו פניהם של ישראל בימיו כשולי קדרה ורר אמר שהכל נעשו רשין בימיו שנאמר ^(כב) וישם המלך ועד סופו ^(כג) הוא עשו הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו המלך אחז הוא ברשעו מתחילתו ועד סופו ^(כד) אברם ומושה הן בצדקן מתחילתו ועד סופן ^(כה) ודוד המשיב שבתפסותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה בחכמה ^(כו) המלך אמר רב שמלך מעצמו אמרי לה לי דחשיב למלכא כוותיה ואמרי לה לגנאי דלא הוה חזוי כוש רב ושמואל חד אמר הודו בסוף ^(כז) העולם וכוש בכי שמלך על הודו וכוש כך מלך מסוף העולם ועד סופה הנהר מתפסח ועד עזה ^(כח) רב ושמואל חד אמר תפסח בהדי הדרי הוו קיימי כשם שמלך על תפסח ועל עזה כן אמר רב חסדא בתחילה מלך על שבע ולבסוף מלך על עמרם שבע ושלישים ומאת שנה מאי דרשת ביה שא שבע ועשרים ומאה מדינה למה לי ש"מ לדרשה: תנן בכיפה ואלו הן אחאב ואחשורוש ונבוכדנצר ^(כט) אחאב מאי יש גוי ומלכא אישר לא שלח אדוני שם לבקש מלך עליהו הכי מצוי משבע להו נבוכדנצר והממלכה אשר לא ^(ל) יתן את צוארו בעול מלך כבל

[illegible][illegible]

א ארץ שעשה משה
ו וי אמות רוח לכל
וכיכ ולפני הרביר
ם וגו' (ב) ליהודים
ה אורה ושמחה
איר יהודה אורה זו
שנאמר כי זה מצוה
ה ארץ שמחה זה
שנאמר ושמת
ת ששון זו מילה
הר שש אנכי על
תן ויקר אלו תפלין
אש: אשחורושי
של ראש וכן
פ"י ראש.
ורוש של אשור לראש
של נ"ג כו. הוא
אורוש הוא ברשעתו
לחו ועד סופו: ת"ר
ולכן כפיפה אחאב
ואחשורוש כו.

אורה מאמר זה עד
אלו חפלין שצראש אין
נקומו רק להלן דף ט"ז
ואולי דלפני רבינו הי'
כחוב כאן:

כִּי עֲבָדִים אָנֹכִי
בְּתֵנוּ לֹא עֲזָבוּנוּ
וְיָנוּ וְיָשׁ עָלֵינוּ הַסֵּד
מִלְכֵי פָרָס לָתֵת
מַחִיָּה לְרוֹמָם אֶת
אֱלֹהֵינוּ וְלֹהֲעַמִּיד
חֲרֻבְתָּיו וְלָתֵת
נֶגֶד מִיְּהוּדָה
תְּשִׁלֵּם: [עוֹרָא, ט, ט]
הַרְבֵּכֶת אֲנֹשׁ
שֵׁנוּ בָּאֵנוּ בָּאֵשׁ
ס' וְתוֹצִיאֵנוּ לְרוּיָה:
[תְּהִלִּים, ט, יב]

וַיִּבְרָךְ יְהוָה אֶת-אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
בְּכָל-יְמֵי חַיָּתוֹ וְאִמּוֹנָתוֹ
וְיִשְׂרָאֵל רָאוּ כֹל
אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל
בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
בְּנֵי יְהוָה
[תהלים צח, ג]

יְיָ נָהָם וְדָב שׁוֹקֵק
רָשָׁע עַל עַם דָּל:
[מְשָׁלִי בַר, מו.]

עֲלֵה אֲרִיָּה מִסֻּפְכוֹ
חַיֵּית גִּזְיִים גִּמְעֵ יֵצֵא
קִמּוֹ לְשׁוֹם אֲרֻצְךָ
הִיא עֲרִיד תַּצִּינָה

אֶרֶץ חַיִּים אַחֲרֵי
הַדְּמִיָּה לְדָבָר
מִן הַדָּחִי

וְכֵן אָמַרְיָן לָהּ
אֲכָלִי בֶּשֶׂר שְׂגִיָּא:

בַּעֲצָלָתִים יִמָּךְ
יָרָה וּבִשְׁפָלוֹת יָדַיִם
הַבֵּית: [קהלת י, יח]
אִם מִדָּה הוּא מְעַרְבֵּךְ

מִידוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן
דִּיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל
אֲשֶׁר תִּשָּׂא יַד הַנֹּדֵר
וְעֵרִיכְנוּ הַכֹּהֵן:

הַמִּקְרָה בַּמִּים
תָּיו הַשֵּׁם עֲבִים
נֹה הַמַּהֲלָךְ עַל כִּנְפֵי

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו [תהלים קד, ג]
וְיִירָם הַמַּעֲלֹת לְדָרוֹד
יִשְׁהֶיהָ לָנוּ יֹאמַר
נִמְצָא הָעַם וּבְמִשְׁלַ

אוֹת הַנִּסִּים אֱלֹהִים

נְשׂוּיָהּ וּבְמִוְרָאִים
יִּמְצְרִים בְּאִנּוּת
לָתֵם לְהַפֵּר בְּרִיתִי
דַּל, נַח (כ) (וְהָיָה

אֲחֵינוּ שׁוֹרֵשׁ בְּתַחֲבֹת
תָּם הוּא עָשׂוּ אֲבִי
יָלַ בִּי הוּא הַמֶּלֶךְ
וְשִׁלְשָׁה הַגְּדִלִים

כִּי לֹא יִמְצָאָהָ:
בִּידּוֹ: (יִרְמְיָה כו, ח)

שם בגמ' והלויים אומרים שירה כו', בערכין (י"א:)
דייק הגמ' מהכא דנדבת עולת ליבור טעון
שירה דהא כבר ביטל החמיר, וקאם קשה לי דהא ביכורים
טעונין שירה כדתן ביכורים (פי"ב מ"י) א"כ י"ל שהביא
אחר ביכורים, ואפשר ה' ביכורים שיר מיוחד, וקאם משמע
במס' ביכורים הכי דהשיר היא ארוממך כי דיליתני [וכמ"ס
רש"י שם בערכין והרמב"ם ביכורים פסה"מ] והגא' אמרו
שיר של יום ד', [אך לפמ"ש החוס' שם בערכין דשיר של
ביכורים אינו הא דארוממך אכתי קשה כנ"ל] או אפשר כיוון
דאין מביאין ביכורים רק בזמן שמחה וזו היא זמן של חרבן
וכבר ביטל החמיר לא היו מביאין ביכורים כלל, אך קשה
לחדש כזה מסבירא, ובס' ג"א הביא לשון הגמ' שם בן בקר
איתרמי להו לנדבה ופי' רש"י דאינו ראוי לחמיר, ופלפל
בזה דהא אפי' כבש אינו ראוי לחמיר דלריך ביקור ד' ימים
והביא בשם החוס' סוכה (מ"ב) גבי השומע תמיד שאינו
מבוקר בשבת חייב דהביקור מעכב אפי' בדיעבד, והאריך
לתמוה על החוס' בזה שהרי כל הדין דביקור יליפין מפסח
מזרים ושם לא ה' מעכב ועוד הביא ממקומות אחרים,
ובאמת נראה דלק"מ דכיון דביטל החמיר פשיטא דיש לעכב
השה ולבקר שיהי' ראוי ליום דה' עכ"פ לחמיר דזה חיוב
יותר מלהקריבו עכשיו לשם עולת נדבה, ואפי' אי ה' הביקור
מעכב דייק הגמ' שפיר:

שם בגמ' כשם משכנכם אב מעטין בשמחה קר משכנכם
אדר מרבין בשמחה, גולי פירש"י משום פורים
ופסח, ויותר נראה מהא דתלי ליי באב משום שבאדר ה' י'
קיום הקרבנות והמקדש דבאדר זמן שקלים לחדש בניסן
התרומה חדשה וגדבו כנ"י בשמחה שקלי הקודש וכמבואר
במה פעמים בפסוק כשהתגדבו כנ"י למקדש ה' שמחה
גדולה בעולם, וכיון שקבלו עליהם בשמחה נדבת הלשכה
עדיון השמחה נמלא באדר וכשקורין פ' שקלים מתעורר זה:

ע"ב בגמ' אלא להניח ובחמישי היא דשרי, לכאורה אין
מובן הא דוקא להניח על אחר ת"ב הוא
דשרי אבל הכא מכבסו כדי ללבוש בשבת שהיא ת"ב עלמו
דיותר שכיח שיהי' ת"ב בשבת מב"ש א"כ מלי מוקי לה
בהכי, אכן לפמ"ש הרא"ש בשם הירושלמי דבחל ת"ב בשבת
כיון דנדחה על אחר השבת אין בשבוע הקודמת דין שבו
שחל ת"ב להיות בתוכה שפיר מקשה הגמ', אך מ"מ אכתי
קשה דילמא ר"כ לא ס"ל הכי דודאי סבירא הפשוטה נראה
דאית' ליי דין שבו שחל ת"ב בתוכו, לכן נראה דבלא"ה
דייק הגמ' שפיר דכיון דבשבת מותר ללבוש א"כ הוי כמו
מכבס ללבוש אחר ת"ב דמ"ש כיון דמכבסו על זמן שומטין
ללבוש בו ומ"מ קודם ה' בשבת אסור א"כ פריך הגמ' שפיר:

שם בגמ' בשאין לו רק חלוק א', פי' שהוא מכבסו
לאורך שבת דלמחר לא יהי' לו פנאי ופנאי
דלמחר ת"ב עלמו הוא וחמור טפי לכן מכבסו בזה ומוכרח
היא ללבושו ג"כ באותו יום דאין לו אחר וא"כ הוי מכבס
כדי ללבוש ולכן מותר רק ביום ה', ומכאן נראה להוכיח
כשיטת הרא"ש שכתב דאפי' לר"ג נמי לבישה בלבד נמי
אסור אפי' כיבסו קודם שבו ז' דאי לא"ה רק האיסור
היא הכיבוס כדי ללבוש א"כ הדרא קושיא הגמ' לדוכתא
דמה בכך דאין לו חלוק אחר הא זה הכיבוס לאורך שבת
הוא דהיא זמן היתר ואינו מכיון כדי ללבוש ביום האיסור
ואפי' בכל ימי השבוע יהי' מותר לכבס לאורך שבת או
לאורך שבו השני ומה דלבושו מתחמת דאין לו מלבוש אחר
הא לבישה לית בה איסור, והגם דיש לדחוק ולומר דהוי
כפסיק רישא מ"מ יותר משמע מכאן כשיטת הרא"ש דלר"ג
עיקר האיסור היא הלבישה, ובס' ג"א כתב מסבירא דנפשי

שלא

חשבונו של מרע"ה ה' ע"ש הלילות ולא נשלמו עד למחר
וכמ"ס המהרש"א כאן ושם. הוכרחתי להביא זה לאפוקי
מדברי הגא' הג"ל שהביא מ"ש החוס' בשבת (פ"ט.) דלפי'
רש"י דע"ל של מ' ימים הראשונים יום שעלה בו אינו מן
המנין לא ישלמו מ' ימים אחרונים עד אחר יוה"כ ובגמ'
איתא דביוה"כ נשלמו ותמה עליהם דהפוך הוא דלפי' רש"י
נשלמו ביוה"כ וא"כ יום ראשון מן המנין נשלמו מ' יום
יום בערב יוה"כ ע"ש דלא דק למנות גם הלילות דאפי' אי יום
הראשון מן המנין מ"מ בקרא כתיב נמי מ' לילות, א"כ
ביום האחרון אכתי לא שלמו מ' לילות ולהכי לא עלה
מרע"ה במ' אחרונים עד ל' באב כמ"ס החוס' פ' מרובה
ע"ש שהאריכו לפי שיטתם לפרש דבמ' אחרונים לא ה' ה'
הלילות עממם אבל באמלעים ה' לכ"ע גם הלילות כמ"ס
וזה פשוט:

בתוס' ד"ה אחר כו' אבל ר"ת פסק כו' וכי לא ה' ה'
לו להכיר דמשום מנהגא קרו כו' קאם יש לדחות
ראיתו ד"ל דה"ל דרב הבין שהוא מנהג אלא דר"ה לנעלם
שלא ידע שהוא מנהג קבוע מאבותיהם ואפשר שהם טועין
בדין ובבורין להחמיר והודיע להם שפטורין מן הדין רק
כשראה שמדלגין א"כ אינם מסופקין בדין אלא שהוא מנהג
קבוע לא שנה להם מנהגם, ובאמת לא ידעתי למה הגהינו
לדלג בזה המזמורים והפרכים הא אחרין בעלמא כל
פרשה דלא פסקא מרע"ה אכן לא פסקין [וה"ה בכתיבים
איכא למימר הכי] והרי יכולין לדלג פרק א' שלם, ומ"ס
החוס' לחלק דדוקא במנהג דערבה אין מצרכין י"ל עוד
דלעולם במנהג גרודא לא שייך לבקר אבל הלל שהיא מזוה
בזמנים שלו ממילא כשהגהינו גם ברי"ח לעשות המזוה שייך
ב"י שסיר ברכה משא"כ טלעול דערבה דלא הוי מזוה כלל
דבמקדש ה' המזוה בזקופה בלדי המוצח ולא חבטה:

דף כ"ט בגמ' אותו היום סרו מאחרי ד', נראה לפרש
ע"פ מ"ש בילקוט פ' בהעלותך דמרע"ה
אמר להם ליסע דרך יום א' והם נסעו יותר, מיהו רש"י
בחומש מביא שהלכו ביום א' דרך שלשת ימים ולכאורה
מדרשים חלוקים הם ובס' זית רענן מיישב שם ע"כ, ומלשון
רש"י שם מוכח דפי' דרך ש"י כפשטא שנסעו ביום א'
מהלך זה, ובס' גבורת ארי הקשה על רש"י מסוגיא דהכא,
אכן נראה דמ"מ גם זה אמת שהלכו שלשת ימים רק
מדהוסיף הכתוב דרך הוסיפו חז"ל שהלכו ביום א' מהלך
ג"י אבל באמת נסעו עוד ב' ימים, ובחזקוני פ' בהעלותך
מלאכי שכתב ג"כ הכי והוסיף לבאר דלכך שינה הכתוב
דרך ש"י לומר שלא הלכו כל ה' ימים אלא ששהו שם
שיעור ג' ימים ע"ש:

שם בגמ' אר"י אותו היום ערב ט"ב ה' כו' המהרש"א
הקשה אהא דאר"י בסמוך דאי הוי החס' ה' ה'
קובעו בעשירי הא הקב"ה קבע בת"ב בכי' לדורות, ולדידי
לק"מ דקבע בכי' ע"י החורבן ובהו דא"י אחלחל דפרענותא
הוא דנקבע בכי' על ידו רק ר"י בעי לקבוע הבכי' ביום
שנשרף רובו, אבל הסיבה ה' בעת תחילת השריפה, ובאמת
נראה עוד דעיקר הכוונה היא על שנגזר עליהם שלא יכנסו
לארץ כמו שסידר התנ"ך במשנה בת"ב נגזר על אבותינו שלא
יכנסו לארץ שזה ה' תחלת הסיבה שכל החורבן ה' ע"י
שאילו ה' מרע"ה נכנס עם כנ"י לא"י ה' בהמ"ק קיים
לער, מיהו לפי' החוס' דבת"ב עלמו חזרו המרגלים,
לכאורה תמוה דא"כ לא נגזר בת"ב גלא יכנסו דלמחר ה' ה'
אותו הגזירה, ולריכין לומר דבשעת הבכי' של חס' נגזר
עליהם בשמים כן והקב"ה אמרו למרע"ה למחר, ולהכי
מיייתי הגמ' האי דרשא דבכי' של חס' כנ"ל:

הָעָם הִרְעוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה בְּהִלָּל לִיהוָה עַל הוֹסֵד בֵּית-
 יְהוָה: וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הֶזְקִינִם אֲשֶׁר
 רָאוּ אֶת-הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בִּיסְדּוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בָּכִים
 בְּקוֹל גָּדוֹל וְרַבִּים בְּתְרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהַרִּים קוֹל: וְאִין הָעָם ב
 מִפִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם
 מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמָע עַד-לְמִרְחוֹק:

ד וַיִּשְׁמְעוּ צָרִי יְהוּדָה וּבְנֵימָן כִּי-בָנִי הַגּוֹלָה בּוֹנִים הֵיכָל לִיהוָה
 ב אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַיָּגִשׁוּ אֶל-זָרְבָבֶל וְאֶל-רָאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ
 לָהֶם נִבְנָה עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרֹשׁ לֵאלֹהֵיכֶם וְלֹא אֲנַחְנוּ
 זִבְחִים מִיָּמֵי אֶסֶר חֹדֶן מֶלֶךְ אֲשׁוּר הַמַּעֲלָה אֲתָנוּ פָּה:
 ג וַיֹּאמְרוּ לָהֶם זָרְבָבֶל וַיִּשׁוּעַ וּשְׂאֵר רָאשֵׁי הָאָבוֹת לִישְׂרָאֵל
 לֹא-לָכֶם וְלָנוּ לִבְנוֹת בַּיִת לֵאלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יָחַד נִבְנָה
 לִיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר צִוָּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹדֵשׁ מֶלֶךְ-פָּרֶס:

ד וַיְהִי עִם הָאָרֶץ מִרְפִּים יָדֵי עַם-יְהוּדָה וּמִבְלָהִים אוֹתָם
 ה לִבְנוֹת: וּסְכָרִים עֲלֵיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפֵּךְ עֲצָתָם כָּל-יָמֵי כּוֹדֵשׁ
 ו מֶלֶךְ פָּרֶס וְעַד-מַלְכוּת דָּרְיוֹשׁ מֶלֶךְ-פָּרֶס: וּבְמַלְכוּת
 אַחֲשֻׁרְדָּשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ שְׁטֵנָה עַל-יֹשְׁבֵי יְהוּדָה
 ז וּירוּשָׁלַם: וּבִיָּמֵי אֲרֶתְחַשְׁתָּא כָּתַב בְּשֵׁלֶם מִתְרַדָּת

ט בַּאֲלֹ וּשְׂאֵר כְּנוֹתוֹ עַל-אֲרֶתְחַשְׁתָּא מֶלֶךְ פָּרֶס וּכְתַב
 ח הַנִּשְׁתָּן כְּתוּב אֲרַמִּית וּמִתְרַגֵּם אֲרַמִּית: רָחוּם
 בְּעַל-טַעַם וּשְׁמִשׁ סְפָרָא כָּתְבוּ אַגְרָה חֲדָה עַל-יְרוּשָׁלַם
 ט לְאֲרֶתְחַשְׁתָּא מַלְכָּא כְּנַמָּא: אֲדִין רָחוּם בְּעַל-טַעַם
 וּשְׁמִשׁ סְפָרָא וּשְׂאֵר כְּנוֹתָהוֹן דִּינִיָּא וְאַפְרַסְתִּכִּיָּא טְרַפְלִיָּא
 י אֲפֻרְסִיָּא אֲרַבּוּי בַּבְּלִיָּא שׁוּשַׁנְכִיָּא דְּהוּא עַלְמִיָּא: וּשְׂאֵר
 אֲמִיָּא דִּי הַגְּלִי אֲסַנְפֵּר רַבָּא וַיְקִירָא וְהוֹתִיב הָמוֹ בְּקִרְיָה
 יא דִּי שְׁמֵרִין וּשְׂאֵר עַבְר־נְהֵרָה וּכְעֵנָת: דְּנָה פְּרִשְׁגִּין

אֲגֻרְתָּא דִּי שְׁלַחוּ עֲלֵיהִי עַל-אֲרֶתְחַשְׁתָּא מַלְכָּא עַבְדִּין

עבדך

רלה

לַעֲשׂוֹת כִּדְת הַיּוֹם וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ יִתְּלוּ עַל־הָעֵץ: יד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֵּן וְתִנָּתֵן דֵּת בְּשׁוֹשֵׁן וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ תִּלְּוּ: טו וַיִּקְהֲלוּ הַיְּהוּדִים הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוֹשֵׁן גַּם בַּיּוֹם אֲרַבְּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וַיִּהְרְגוּ בְּשׁוֹשֵׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבְבוֹזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: טז וְשָׂאֵר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַדִּינֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהָלוּ | וְעָמַד עַל־נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאִיבֵיהֶם וְהָרוּג בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁבַעִים אָלֶף וּבְבוֹזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: יז בַּיּוֹם־שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאֲרַבְּעָה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשָׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וּשְׂמֻחָה: יח וְהַיְּהוּדִים וְהַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוֹשֵׁן נִקְהָלוּ בְּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאֲרַבְּעָה עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בְּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשָׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וּשְׂמֻחָה: יט עַל־כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרוּזִים הַפְּרוּזִים הַיִּשְׁכִּים בְּעָרֵי הַפְּרוּזֹת עָשִׂים אֵת יוֹם אֲרַבְּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר שְׂמֻחָה וּמְשֻׁתָּה וַיּוֹם מִזֶּכֶר וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לָרֵעֵהוּ: כ וַיִּכְתֹּב מָרְדֳּכָי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מַדִּינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהַרְחֻקִּים: כא לָקִים עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עָשִׂים אֵת יוֹם אֲרַבְּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם־חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל־שָׁנָה וּשְׁנָה: כב בַּיָּמִים אֲשֶׁר־נָחֲוּ כָהֵם הַיְּהוּדִים מֵאִיבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם

הוא אשר ישלחו היהודים המה בשנאיהם: ב נקהלו היהודים בעריהם בכל־מדינות המלך אחשורוש לשלח יד במבקשי רעתם ואיש לא־עמד לפניהם כִּי־נִפְלַח פָּחַדָם עַל־כָּל־הָעַמִּים: ג וְכָל־שָׂרֵי הַמַּדִּינֹת וְהָאֲחֻשְׁרִפִּינִים וְהַפָּחוֹת וְעַשֵׂי הַמִּלָּאכָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מְנַשְׂאִים אֶת־הַיְּהוּדִים כִּי־נִפְלַח פָּחַד־מָרְדֳּכָי עֲלֵיהֶם: ד כִּי־גָדוֹל מָרְדֳּכָי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וּשְׁמָעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל־הַמַּדִּינֹת כִּי־הָאִישׁ מָרְדֳּכָי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל: ה וַיְכּוּ הַיְּהוּדִים בְּכָל־אִיבֵיהֶם מִכַּת־חֶרֶב וְהָרַג וְאִכְרָן וַיַּעֲשׂוּ כְּשִׁנְאֵיהֶם בְּרָצוֹנָם: ו וּבְשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאֶבֶר חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ: ז וְאֵת | פֶּרְשֵׁנֵיהֶם וְאֵת | דִּלְפוֹן וְאֵת | אִסְפָּתָא: ח וְאֵת | פּוֹרְתָא וְאֵת | אֲדִרְיָא וְאֵת | אֲרִידְתָא: ט וְאֵת | פֶּרְמִשְׁתָּא וְאֵת | אֲרִיִּי וְאֵת | אֲרִידִי וְאֵת | וִיזְתָא:

י עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ בְּיָמֵי־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָיָה הָרְגוֹ וּבְבוֹזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: יא בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפֵּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה לְפָנָי הַמֶּלֶךְ: יב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאֶבֶר חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ בְּשָׂאֵר מַדִּינֹת הַמֶּלֶךְ מֶה עָשׂוֹ וּמִה־שְׂאֵלָתְךָ וַיִּנָּתֶן לָךְ וּמִה־בִּקְשֶׁתְךָ עוֹד וְתַעֲשִׂי: יג וְתֹאמַר אֶסְתֵּר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ מִזֶּכֶר יִנָּתֶן גַּם־מִחֵר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשֵׁן

נ"א בפניהם ח" זעירא ש' זעירא ו' רבתי

רש"י

לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם. שלא ימן המלך עין צרה בממון: (יג) וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ יִתְּלוּ עַל הָעֵץ. אומן שנהרגו: (יד) וְתִנָּתֵן דֵּת. נגזר חוק מאת המלך: (טז) הַפְּרוּזִים. שאינם יושבים בערי חומה בארבעה עשר, ומוקפין חומה חמשה עשר כששן. והיקף זה צריך שיהיה מימות יהושע בן נון, כך דרשו ולמדו רבותינו (מגילה ב'): וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לָרֵעֵהוּ. שם דבר, כמו מִשְׁמֵר (נחמיה יב כד), מִשְׁמֵר (ישעיה יא ג), לפיכך השי"ן נקודה רפ"י: (כ) וַיִּכְתֹּב מָרְדֳּכָי. היא המגילה הזאת כמו שהיא:

ט (ג) ועושי המלאכה. אומן שהיו ממונים לעשות כרכי המלך: (י) עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ. ראיתי בסדר עולם (רנה פרק טז) אלו עשרה שכתבו שטנה על יהודה וירושלים, כמו שכתבו בספר עזרא (ד ו) וַיִּמְלְכוּת אֲחֻשְׁרוּשׁ בְּתַחֲלָת מְלָכוֹתוֹ פָּתְחוּ שְׁטֵנָה עַל יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם, ומה היא השטנה, לנצל העולים מן הגולה צימי כורש שהתחילו לננות את הצית והלשינו עליהם הכותים והמדילוס, וכשמת כורש ומלך אחשורוש והמנשא המן, דאג שלא יעסקו אומן שצירושלים בצנין, ושלחו בשם אחשורוש לשרי עזר הנהר לנצלן: ובבזה

ע"ז 3: קידושין
ב, (3) [תענית 1:]
סנהדרין כ: 7) עיין
סוטה רבה פרשה א ה,
(ע"ז יומא סט. וע"ז
מגילה שני ריש אסתר.

[illegible]

א] גמ' הנסה אלהים
ו' רב אמר מהכא
התמכרתם כו'. כ"ל:
ג] שם אעשה לכם
הי בימי אהשורוש
מר רב ויי ודאי
השורוש אמר רב
כו'. כ"ל:

מ' אדם ולא מלך. ע'
 ו' דף ג ע"א חד"ס
 ננים: רש"י ד"ה
 מורבצין מלובשין.
 רש"י שנה דף קל"ב ע"
 ה קטן המסורג: ד"ה
 ה אזי. ע' סנהדרין דף
 ע"ב וברש"י שם ד"ה
 לשמים. וברש"י הושע
 יג טו:

[illegible]

ות הגוי' (כבקר, וכו')
 [גור] (גליון): [פ] [נ]
 בתי"י נתקיים מה שכ
 בדפו"ת שיבשו והוסי

לֵאמֹר כִּי אֲנִי יי אֱלֹהֶיךָ
אֲשֶׁר דִּמְיִתִּי לַעֲשׂוֹת
לְכֹתוֹ כְּתָבוּ שְׁמִנִּה
דָּוִד: [בראשית לו, מג]

רבינו חננאל

עומלק: אעשה לָכֶם, אף אֶלּוֹף כִּמְעַט כְּלוֹ: אֲדֹוּי שֶׁ רָאִשׁ, כְּלוֹמַר
דְּיוֹמֵה לוֹ: בִּן יִצְחָק, בִּן מֹנֵה שִׁמְיֹן דַּעַת אַחֲרָיו הִיָּה לָקֹחַ: בְּקֶשׁ
הַחֲרִיב, יִסְדֵּךְ וְיִזְבֵּל בְּמֵה הַמִּקְדָּשׁ מִיְּמֵי כֹרֶשׁ לְפָנֵי אַחֲשֵׁרוֹשׁ
כְּמוֹ שֶׁאֲמֹר בְּסֵפֶר עֹזֶרֶא (סִימָן ד'): שְׁשֹׁנֵה, שְׁמוֹנֵה לְטַעַן לֶשׁן שֶׁלֹּא
יִשְׁוֹעַ: "אֲתָא, אִי, אֲבֵרֵי הָעָם אֲבֵרֵהּ, אֲבֵרֵהּ אֲבֵרֵהּ."

עבודתו לא עזבונו
פני מלכי פרס אימתי
בר פפא פתח לה
הכא ^(ז) הרכבת אנוש
ובכמים^(ח) באש בימי
בימי פרעה ורועיאו
חנן פתח לה פתחא
זכר חסדו ואמונתו

פסוק הוא דדברי הימים: שמפץ
מנעמו. שלא היה מורע המלוכה:
כי הוא רודה. כמי ששלמה: בשם
שמץ על הפסח (ז) ועל זוהו. וזה
והכי קאמר כי הוא רודה בכל עבר
הנזכר כמו מתפסח ועד עזה:
מלכו בכיפה. מחמת כל כיפה הרקיע:
הא דאמרן. מהרדו ועד טו:
סימן

אפסי ארץ את ישועה אלהינו אימתי ואו כל אפס
פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא ^(א) ארי נהם דרוב
רשע דכתיב ביה ^(ב) עלה אריה מסובכו דרוב שושק זה
דוב ^(ג) ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב
זה כדוב מושל רשע זה המן על עם דל אלו ישראל
זה א פרשתא מהכא ^(ד) בעגללים ימך המקרה ובשפלות
שלא עסקו בתורה ^(ה) נעשה שונאו של הקב"ה מך ואין
זה אלא הקב"ה שנאמר ^(ו) המקרה במים עליותיו רב
שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי
פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא ^(ז) ברכות צדיקים
זה העם נזה מרבי ואתמר דכתיב ^(ח) והעיר שושן צהלה
שושן נבוכה רב מתנה אמר מהכא ^(ט) כי מי גיר גדול
נגמא אלהים וגו' ^(י) ^(יא) והי בימי אחשורוש אמר רב לוי
שפחות וגו' ושמואל אמר ^(יב) לא מאסתים ולא געלתים
וכדנצד ^(יג) לכלותם בימי המן להפר בריתי אתם בימי
נגמא לא מאסתים בימי כשרים שהעמדתי להם דניאל
י להם שמעון הצדיק והשמונאי ובבוי ומתתיה כה"ג ^(יד)
י בריתי אתם בימי פרסיים ^(טו) שהעמדתי להם של בית
יון כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם רבי לוי אמר
מר מהכא ^(טז) והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה
לשון אחיו של ראש אחיו של נבוכדנצר הרשע שנאמר

אש הוא הרג הוא ביקש להרוג הוא החריב הוא ביקש
כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם ושמואל אמר
ויתנן אמר כל שזוכרו אמר אז לראשו ורבי חנינא
חשורוש מס ⁽¹²⁾ הוא אחשורוש הוא ברשעו מתחילתו
הוא רתן ואבירם הן ברשען מתחילתן ועד סופן ⁽¹³⁾ הוא
אברהם הוא בצדקו מתחילתו ועד סופו ⁽¹⁴⁾ הוא אהרן
הקטן הוא בקטנותו מתחילתו עד סופו כשם
כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו
בה ואמרי לה לגנאי אמרי לה לישבח דלא הוה איניש
מלכותא וממונא יתירא הוא דייב וקם ⁽¹⁵⁾ מהודו ועד
העולם וחד אמר הודו וכוש גבי הדרי הוו קיימי כשם
כיוצא בדבר אתה אומר ⁽¹⁶⁾ כי הוא רודה בכל עבר
סוף העולם ועוה בסוף ⁽¹⁷⁾ העולם וחד אמר תפסח ועוה
מלך על כל העולם כולו ⁽¹⁸⁾ שבע ועשרים ומאה מדינה
עשרים ולבסוף מלך על מאה אלא מעתה ⁽¹⁹⁾ ושני חיי
הבא דקרא יתירא הוא מכרי כתיב מהודו ועד כוש
בבב ⁽²⁰⁾ שלשה מלכו

והוא דלגה חשיב
אלכסנדר' מוקדון^י משום דלא חיירי
הכא אלא צאותם הכמוצים להדיא:
אחא

[illegible][illegible]

שונאו של הקדוש ברוך הוא מך.
כמי שלל היה יכול להושיע: אדם
ולא מלך. זה המן: רב מתנה
[אמר]: מהבא. פתח פתח^א: [הוא]
בדברים [ב] מה שכתב מזכיר
ואין קוזה גור המן שלל יהא אדם
שכח לקנות ממן לעבד: וישאול^א
אמר (ג) מהבא. פתחא גל^א
מאסמים וגי: ואם לא תורישו וגו'.
אלו נעשו על שחמל שאל על

אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעָה אֱלֹהֵינוּ בִּימֵי מִרְדְּכִי וְאַסְתֵּר רִישׁ לְשִׁשׁ
שׁוֹקֵק מִשׁוּל רֹשַׁע עַל עַם דָּל אֲרִי נֹוֹחַם זֶה נְבוֹכַדְנֶצַּר
אֲחִישׁוּרוֹשׁ דְּכָתִיב בִּיה' ^א וְאִרְוֹ חַיִּיה אַחֲרֵי תְנִינָה דְמִיָּה
וּמִסּוֹכְרֵלֵין בְּשַׁר כְּדֹב וּמַגְדִּילִין שַׁעַר כְּדֹב וְאִין לָהֶם מִ
שִׁשְׁהִים ^ב דְּלִים מִן הַמִּצּוֹת ו' אֲלַעְזֹר פֶּתַח לָהּ פֶּתַח אֶל
יָדִים יִדְלֹוף הַבֵּית ^ג בְּשִׁבְלִי עֲצָלוֹת שֶׁהָיָה לָהֶם לִישְׂרָאֵל
מִן אֵלָּא עֵינִי שְׁנֹאמֵר ^ד וְאִם מִן הוּא מַעֲרֹכַךְ וְאִין מִן
נִחְמֵן בְּרִי צִחֵק פֶּתַח לָהּ פֶּתַח אֶלָּא פֶּרֶשְׁתָּא מִהֲכָא ^ה
ה' שְׁהִי לֵנוּ בָקוּם עֲלֵינוּ אֲדָם ^ו אֲדָם וְלֹא מִלָּךְ רִישָׁא
וְשִׁמְחָה הָעַם וּבִמְשׁוּל רֹשַׁע יֵאֲנֶה עִם בְּרִכּוֹת צְדִיקִים וְשִׁמְחָה
וְשִׁמְחָה וּבִמְשׁוּל רֹשַׁע יֵאֲנֶה עִם זֶה הַמֶּן דְּכָתִיב ^ז וְהָעַם
אֲשֶׁר לֹו אֱלֹהִים קְרוּבִים אֵלָיו רַב אֲשִׁי אֲמַר מִהֲכָא ^ח אֲזִי
וְהִי ^ט הִיא דְּכָתִיב ^י וְהִתְמַכְרְתֶּם שֶׁם לְאוֹיְבֶיךָ לְעַבְדִּים
לְכַלּוֹתֶם לֹא מֵאֲסָתִים בִּימֵי יוֹנִים וְלֹא גַעְלָתִים בִּימֵי
פֶּרְסִיִּים ^{יא} כִּי אֵי ה' אֱלֹהֵיהֶם בִּימֵי גֹו וּמַגֹּו בְּמִתְנִיתָא
חֲנִנְיָה מִישָׁאֵל וְעֻזְרִיה וְלֹא גַעְלָתִים בִּימֵי יוֹנִים שֶׁהֶעֱמַתָּה
לְכַלּוֹתֶם בִּימֵי הַמֶּן שֶׁהֶעֱמַדְתִּי לָהֶם מִרְדְּכִי וְאַסְתֵּר
רַבִּי וְחֲכָמִי דְּרוּרֹת כִּי אֵי ה' אֱלֹהֵיהֶם לְעֻדִּי לְבָוֹא
מִהֲכָא ^{יב} וְאִם לֹא תוֹרִישׁ אֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ רַבִּי חִיָּיא
לָבֹוֹ. ^{יג} אֲחִישׁוּרוֹשׁ אֲמַר רַב אֲחִין שֶׁל רֹאשׁ וְכֵן גִּילֹו שֶׁלֹּא

רָאשׁ שְׁנָאֹמֶר ^(כג) אֵת הוּא רִישָׁא דִּי דִּהְבָּא בִּן גִּילּוּ שֶׁל
לִהְחָרִיב שְׁנָאֹמֶר ^(כד) וּבמִלְכוּת אַחֲשֹׁרוּשׁ בְּתַחֲלֵת מַלְכוּת
שֶׁהוֹשִׁחַרוּ פְּנִיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּימֵיו כְּשׁוּלִי קָדְרָה וְרַב
אֹמֵר שֶׁהִכֵּל נַעֲשׂוּ רִשְׁיָן בִּימֵיו שְׁנָאֹמֶר ^(כה) וַיִּשֶׁם הַמֶּלֶךְ
וְעַד סוֹפֹ ^(כו) הוּא עָשׂוּ הוּא בִּרְשָׁעוּ מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוֹפֹ
הַמֶּלֶךְ אֵחָז הוּא בִּרְשָׁעוּ מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוֹפֹ ^(כז) אֲבָרֵם
וּמוֹשֶׁה הֵן בְּצִדְקָן מִתְחִילָתוֹ וְעַד סוֹפֹ ^(כח) וְדוֹדֵי
שֶׁבְכַמְנָתוֹ הַקָּטָן עֲצֻמִּין אֲצֵל מִי שֶׁגִּדְּלוּ מִמֶּנּוּ בְּתוֹרַת
שֶׁבְכַמְנָתוֹ ^(כט) הַמֶּלֶךְ אֹמֵר רַב שְׁמֹלֶךְ מֵעֲצֻמוֹ אֹמֵר לֵה לִּי
וְדַחֲשִׁיב לְמַלְכָּא כְּוֹתִיָּה וְאֹמֵר לֵה לְגִנְאִי דְּלֵה הוּהּ חֲזִיוִּי
כִּיֹּשׁ רַב וְשִׁמוּאֵל חַד אֹמֵר הוֹדוּ בְּסוֹף ^(ל) הָעוֹלָם וְכוֹשׁ בְּכִי
שְׁמֹלֶךְ עַל הוֹדוּ וְכוֹשׁ כִּךְ מֶלֶךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹ
הַנְּהַר מִתַּפְסָּח וְעַד עוֹז ^(לא) רַב וְשִׁמוּאֵל חַד אֹמֵר תַּפְסָּח
בְּהַרֵּי הַרְדִּי הוּוּ קִימִי כֶּשֶׁם שְׁמֹלֶךְ עַל תַּפְסָּח וְעַל עוֹז כִּי
אֹמֵר רַב חֲסֵדָא בְּתַחֲלִיל מֶלֶךְ עַל שֶׁבַע וּלְכַסּוֹף מֶלֶךְ עַל
עֶמְרֵם שֶׁבַע וְשִׁלְשִׁים וּמֵאָת שָׁנָה מֵאֵי דִרְשֵׁת בִּיהַ שְׁנֵי
שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה לְכֹהֵל יִשׁ"מ לְדִרְשָׁה: אַחָב
בְּכִיפָה וְאֵלֵּי הֵן אַחָב וְאַחֲשֹׁרוּשׁ וְנִבְכֹּדְנֶצַּר ^(לב) אַחָב
אִם יֵשׁ גּוֹי וּמַמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא שֶׁלֹּא אֲדוֹנִי שֵׁם לְבַקֵּשׁ
מֶלֶךְ עֲלִייתוֹ הִכִּי מִצִּי מִשְׁבַּע לְהוּ נִבְכֹּדְנֶצַּר
וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא ^(לג) יֵת אֶת צֹארוֹ בְּעוֹל מֶלֶךְ בָּבֶל

ואמרו אין ורשביע אין הויז המפליבה וגו' (גליון), ציל "א"ת המלכה
 חזקון כחתי"י דקס'; [ט] ציל "ע"ב פחדו את נבוכדנאצר מלך בבל את אשר אל
 [טז] גליון; [טז] שבעי יפחדו את מלחא דבדנא; [טז] ורס דבני' מהוי
 בחוריה (וכס שגניה ביח"א ווא א) וכך מהיך' שבע שבתוב בחוריה. ואין קנה וכו'
 יחיות דבוכי' כח"י, דקס', משינ'; [טז] ברשי' שבע נוסף אום אל ענשה [טז]
 נם כמעט כלו: [ק] ברשי' שבעי מול אהר:

[illegible][illegible]

על רבינו חננאל

(א) לכאורה מאמר זה עדין יקרה אלט חפלין שצראש אין כאלן מקומו רק להבן דף ט"ז ע"ב ואולי דלפני רבינו הי' כחוב כאלן:

(א) פִּי עֲבָדִים אֲנִי
וּבַעֲבָדְתָם לֹא עָזַבְנִי
אֱלֹהֵי וַעַשׂ לִי הֶסֶד
לִפְנֵי מַלְכִּי פָרַס לִתִּי
לִפְנֵי מַחֵה לְרוֹמָם אֶת
בֵּית אֱלֹהֵי וְלֹהֲעַמִּיד
אֶת חֲרֻבָּתִי וְלִתִּי
לִנְדֹר מִיְּהוּדָה
וּבִירוּשָׁלַם: [קורא, ס, ט]

(ב) הַרְפַּתְתָּ אֲנֹשׁ
לְרֹשְׁתִּי בָּאֵנִי כַּאֲשֶׁר
כִּבְּמִים וְתִצְאֵנִי לְרוּחִי:
[הַלֵּל, ס, יב]

זָכַר חֶסְדּוֹ וְאִמּוּנָתוֹ
לְבֵית יִשְׂרָאֵל רְאוּ כָל
אֲפָסֵי אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת
אֱלֹהֵינוּ: [תהלים צח, ג]

(ד) אֲרִי נָהֵם וְדָב שׁוֹקֵק
מִשָּׁל רָשָׁע עַל עַם דָּל:
[מִשְׁלֵי בִר, מו]

(ה) עֲלֵה אֲרִיָּה מִסְפְּכוֹ
וּמִשְׁחִית גּוֹיִם נֹסֵעַ יֵצֵא
מִמּוֹקְמוֹ לָשׁוּם אֶרֶצְךָ
לְשִׁמּוֹה עֲרִיךְ תִּצְיֶנָּה

מֵאֵין יֵשֵׁב: [יִרְמְיָהוּ, ה' יז]
וְאֵרֹץ חַיָּה אַחֲרֵי
תְּנִינָה דְּמִיָּה לְדָב
וּלְשֹׁמֵר חֵד הַקִּמָּת

וַיִּתֵּן עֲלֵיָם בִּפְמֹה בֵּין
שְׁנֵה וּבֶן אֲמֹרִין לָהּ
קֹמִי אֲכָלִי בִשָּׁר שְׂגִיָּא:
[דניאל ג, ח]

(ח) ואם מִן הַמַּעֲרָב

וְהַעֲמִידוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן
וְהָעֶרִיף אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל
פִּי אֲשֶׁר תִּשֶׁג יָד הַגֹּדֵר
יַעֲרִיכֻהוּ הַכֹּהֵן:

(ט) המקרה במים
עליותיו השם עבים
רכיבו המהלך על פנפי

לְדוֹד לְוִלִּי יִשְׁחָדָה לָנוּ יֹאמֶר
שְׂמַח הָעַם וּבְמִשְׁלַח
יָדָם וְיָחִיד וְיוֹמֶרְתָּ זֶה

יִצְאוּ הַחוּפִּים בְּדֶבֶר
אֶסְתֵּר ג. טז] יד) פִּי מִי
טו) אוֹ הַנֶּפֶשׁ אֱלֹהִים
טז) וְנִשְׁמָה וְנִשְׁמָה

כך יי מצרים באניות
לכלתם להפך בריתי
במדבר לו, נהן (כ) והיה
ית אחשורוש בתחלת

אֶחָדָם הוּא עָשָׂה אֲבִי
לְמַעוֹל כִּי הוּא הַמֶּלֶךְ
הַקָּטָן וְשֵׁשׁ הַגְּדֹלִים
וְלוֹ לֹא שָׂה וּתְלָד לוֹ

הַגּוֹי כִּי לֹא יִמְצְאֶנּוּ:
אַתֶּם בְּיָדוֹ: [יְרִמְיָה כו, ח]

כי כתיב [דברים א' י"ז] המשפט לאלקים הוא, כי הוא ית' צנה יסודו צדינו לפי מה שירד בחכמתו לדעת עם הקדוש הזה צהירות עושי רצונו ית' לכן צנה יסודו על אחת כללים כגון חקקה אין אדם מעי צפני צע"ה, חקקה אין אדם תוצע חל"כ יש לו, וכללו הרבה, וכל כהאי גונא מורה שלא לפרש כ"א יקוב הדק את ההר, אך עתה צע"ה נחלקלו הדורות וגברה שגאת חנם ורבה המשעמם וגדלה הקנאה וכל אשר רואה פרוטה של חצירו כאלו שללו ממנו והוא ראו לכן יותר מחצירו, ועי"ז מתיר לעצמו גזילות וחבלות ולכע"ה נגד חצירו ולתוצע אעפ"י שאין לו והכל ציושר ודת תורת עצמו, עי"ז [לא] נאמר משפט לאלקים כי הוא ריבם דייקא, כגון זה מורה לצע"ה למלא פשר דבר כי ח"א להעמיד דת האמת על חילו באנשים כאלו, ולכן כלפי שאמר ששמעתין לא חרבה ירושלים צא חל"ה מפני שגאת חנם אמרו שם שלא חרבה חל"ה מפני שהעמידו דיניהם על ד"ה, ואלו ואלו דברי אלקים חיים כיון שהיה שגאת חנם לא היה להם להעמיד דיניהם על דברי תורה כנ"ל צי).

מקדש שני וכו' מפני מה חרב מפני שהיתה בו שגאת חנם. לכן נחרב הבית עי"י בני שער, הואיל ותחלת

בנינו היה עי"י כספו של המן צי) ונחרב צעון שגאת חנם, כיון שחטאו של המן היה בלישנא צישא [מגילה י"ג ע"ב] ועי"י מפלתו נצנה הצהמ"ק, לכן כשחטאו בזה נחרב עי"י אדומיים. וא"ש מאי דאח"ל [שם י"ד ע"א] דלא אמרינן הלילה צפורים משום דליכא למימר הללו עבדי ה' ולא עבדי אשורוש דאחתי עבדי אשורוש אק, היינו ממש עבדי אשורוש שמפני אותו השעבוד של אשורוש עדיין אהנו בגולה הואיל ונצנה בכספו של המן צי).

מקדש שני וכו' מפני מה חרב מפני שהיתה בו שגאת חנם. [עין לקמן פ"ה ע"ב ד"ה וכו' מה].

ללמדך ששקולה שגאת חנם כנגד שלש עבירות עי"י ג"ע וש"ד. לריך להסביר איך תהיה שקולה. וחו הרי קמן בית ראשון נחרבה הארץ גפרית ומלח שרפה כל ארצה [כלקמן י"ד ע"א] ולעומת זה היו אנשים צגלות צכצוד גדול צבית המלכים כשדים ופרסים, וצית שני צהיפוך לא שפך חמתו כל כך על הארץ כי אס על אנשי הגולה צע"ה וציתר ועשרה הרוגי מלכות ודורו של שמד ר"ל ושכחת התורה צע"ה ר.

גיטין מהר"ק (ג. י. תשכ"א) ל"א ע"ב ד"ה והנה, תו"מ השלם שמות עמ' קי"ט ד"ה כי תראה. צג) עיין לעיל הערה צא. צד) דרשות ח"ג עמ' עי"ז ד"ה ונצתיק. צה) במקור לעיל מיניה מייחיל ילקוט תהלים [סוף רמז תרפ"ח] דמכספו של המן ניתן לבנין ביהמ"ק. צו) דרשים ואגדות חת"ס (ירושלים תשנ"ח) עמ' קצ"ו ד"ה או.

ומאי חזית להניח עסקיהם צחורה ולהקריב קניהם של חלו, ימחינו עד עת הפנאי. אך לא יפה עשו צזה כי גרמו ציעול פריה ורביה וצנות ישראל גורשו מצית תענוגיהן, והיינו [דכתיב שמואל א', ח' ג'] חפני ופנחם כהנים לה', ולא לצריות, כי חילו היו מקריצין הקינן היו עוצ לה' ועוצ לצריות חבל לא היו רק כהנים לה' ולא לצריות ט).

רש"י ד"ה המוציא מחבירו וכו'. [עין חש' חו"מ סי' ר"ה ד"ה הנה, ובחינושי גיעין ל' ע"א ד"ה המלוכה].

דף ט' ע"ב: [אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ומצות וגמילות חסדים מפני מה חרב מפני שהיתה בו שגאת חנם. צפסחים קי"ג ע"ב אמרינן הרוח דבר עזירה צחצירו חסור להעיד עליו יחידי חבל מורה לשנאותו. והעלו שם צתוס' ד"ה שראה, דמ"מ לא יראה לפניו שגאת צפרהסיה משום כמים פנים חל פנים ע"ש]. שמעתי דבר נאה ומתקבל מהגאון מו' יעקב ווירמיו ז"ל שיהיה רצ"ד ורצ צצמ"ד דק"ק פפד"ה, ענה מיושב מה דאמר ר' יוחנן צ צשמעתין דצית שני חרצ מפני שגאת חנם, וצמס' צ"מ [ל' ע"ב] חמר ר' יוחנן צעצמו שלא חרבה חל"ה מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה צא). ואמר הגאון ה"ל יצוא ר' יוחנן השלישי ויכריע, דאמר ר' יוחנן צפ' הניחקין [גיעין נ"ה ע"ב] אקמלא ובר קמלא חרצ ירושלים וכו' ומסיק מדיחצי רצון ולא מיחו ש"מ ניחא להו לרצון חחיל חיכול קורנא צי מלכא ע"ש. י"ל הענין היה כך, דחינוה קמלא ובר קמלא הו"ל שגאת חנם אהדדי דכך היה נוכח צירושלים כדלעיל, חמנס רצון דיתצי החס דנו אותו לחכות מסתמא לא ישנאוהו חנס חע"כ ראה צו דבר ערוה יחידי ומורה לשנאותו, ואסור לו לומר לנו מה ראה צו כי אין להעיד יחידי, וכיון שמו"ה לשנאותו למה נמחה ונבעלו ממורה, חל"ה לפמ"ש חוס' משום כמים פנים חל פנים וכו' היה להם לרצון למחות צו מ"מ, חל"ה שדברי חוס' חלו המה ממנהג לפנים משורת הדין ורצון דירושלים העמידו דצריהם על דין תורה, נמלא עי"י שגאת חנם של קמלא ועי"י דין תורה דרצון חרבה ירושלים, י"ר שיצ"ה ודפח"ח צא).

[מקדש שני וכו' מפני מה חרב מפני שהיתה בו שגאת חנם]. חל"ל [צ"מ ל' ע"ב] לא חרבה ירושלים חל"ה מפני שהעמידו דיניהם על דין תורה, וחל"ה דבר הוא וכו' חסור לשפוט דין תורה כאשר ליונו ה' חלקינו. חבל הענין הוא כך

(פט) דרשות ח"ב שס"ו ד' ד"ה חפני.

צ) לפנינו לא נמצא זה בשם ר' יוחנן. ועיין חוס' ב"מ ל' ע"ב ד"ה לא חרבה, ובעין יעקב שם.

צא) כן הקשו חוס' שם. (וצ"ל דירושלים בכלל ביהמ"ק, דהא שם אמרינן "לא חרבה ירושלים..."). ובחי' גיטין ג"ה ע"ב ד"ה מאי, הוסיף: "אע"פ ד"ל הא בבית ראשון והא בבית שני".

צב) חי' פסחים קי"ג ע"ב. וכ"כ בשמו בחי' גיטין שם, בחי'

SALVISDDN THEODOSIOETPLACIDO
RVFVSCAECINAFELIXLAMPADIVS
HAMILAMAMPHITENTRIANOVOVNACVMPODIOETPORTIS
OSTICISSEDEFREPARATISSMETACVLIGRADIBVSRESTITVIT
AVCC
BI

שכלו ארבעים יום שהיה מרע"ה בהר, ונתרצה לו הקב"ה לכפר על חטא העגל. וע"כ היה זה מתן-תורה דלוחות אחרונות כדאיתא בגמ' (ב"ב קכ"א, ע"א), והוא ג"כ ע"ד הנ"ל, כי בהתכפר חטא עץ הדעת נתגלה עץ החיים זו תורה. ומטעם זה בשבת ניתנה תורה לישראל (שבת פ"ו, ע"א), מחמת דבש"ק הוא זמן תיקון חטא עץ הדעת וכנ"ל וע"כ אז הוא זמן מתן-תורה.

וי"ל דזה ענין: „חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי” — כי בתשובה מאהבה העבירה עצמה נהפכת לזכויות (יומא פ"ו, ע"ב), ע"כ אז בפורים שאז נתמרק חטא עץ הדעת ע"י התשובה שעשו מאהבת הנס (כרש"י שבת פ"ח, ע"א), נעשה מתערובת טוב ורע מצווה דהיינו המצווה לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שזה ג"כ ענין טוב ורע בשתי קצוות רחוקות זה מזה מן הקצה אל הקצה, ולרמזו בא שאז נהפך חטא עץ הדעת לזכויות. ^(פ"ח) (פורים, תרפ"ז)

„...חייב אדם לקרות את המגילה בלילה, ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים ל' י"ג): „למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך”. אלו הדברים האחרונים בפרק ראשון „מגלה נקראת” שבגמרא (מגלה ד', ע"א). ורש"י אומר תמן (בד"ה „יזמרך כבוד”): „יזמרך כבוד — ביום, ולא ידם — בלילה; והאי קרא במזמור „ארוממך ה' כי דליתני” דרשינן בפסיקתא במרדכי ואסתר, והמן ואחשורוש; וקריאת מגילה שבח הוא, שמפרסמין את הנס, והכל מקלסין להקדוש-ברוך-הוא”. ע"כ דברי רש"י. הוסיף על-כך המהרש"א כי אף במלות-הסיום של הפסוק: „לעולם אודך” יש רמז נאה לפורים, המתאים לדברי הירושלמי, שימי הפורים ישארו קיימים לעולם, ולא יבטלו אף לעתיד-לבוא. ^(פ"ח)

ונראה לענ"ד לפי מה שהגיד הרה"ק הרי"ם מגור זצ"ל, דישראל בגלות אין להם קיום רק מחנוכה ופורים, וביאר אדמו"ר זצוקלה"ה מסוכאטשוב, משום דחנוכה ופורים אין להם הבדלה, ע"כ הם מאירים על כל ימי השנה. וזה"פ: „לעולם אודך”, דכוח המגילה נשאר לעולם.

וי"ל עוד משום דפורים לא יתבטל לעולם. והוא שאמרו (שוחר-טוב משלי ט'): „כל המועדים יהיו בטליו, וימי הפורים לא יהיו נבטליו לעולם” וכו'.

(פורים, תרפ"ז)

ענין פורים קודם פסח, דהנה כתיב (תהלים ל"ג, כ"ב): „יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך”, — ושמעתי הפירוש בזה, כי כפי מה שאדם משתוקק לאלוקות — כך נותנין לו; ובהשפעת האלוקות נכללו כל הטובות והחסדים — ע"כ שמעתי. ובפסח הוא זמן חלות מלכות שמים על ישראל כמו שכתבתי במקו"א מהש"ס רפ"ד דר"ה (ג', ע"א) דלמלכי ישראל מניסן מנינן: השי"ת הוא מלך ישראל, וכמו שכתוב (במדבר ט"ו, מ"א): „...אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים” — ובפסח שמתעורר הארת יציאת מצרים מתעורר ג"כ להיות לכם לאלוקים, וע"כ בפסח זמן חסד. והוא כנגד אברהם — חסד לאברהם כידוע, כי בהשפעת אלוקות נכללו כל החסדים. ודבר זה בא כפי התשוקה והיחול כנ"ל. ובפורים הוא זמן תשוקה ואהבה כפירש"י שבת פ"ח, ע"א בהא דאיתא: הדר קבלוה בימי אחשורוש פרש"י: מאהבת הנס — וזה מתעורר בכל שנה, וזו הכנה לקבל החסדים בפסח, כאשר יחלנו לך בפסח. (פורים, תרפ"ז)